

Heli-Johanna Anttila

AEO-VALTUUTUKSEN
VAIKUTUSTEN JA HAKUVALMIUDEN
KARTOITUS TEOLLISUUSYRITYK-
SESSÄ UNIONIN TULLIKOODEKSIA
SOVELTAEN

Opinnäytetyö
Logistiikan koulutus

Toukokuu 2016

Tekijä	Tutkinto	Aika
Heli-Johanna Anttila	Insinööri	Toukokuu 2016
Opinnäytetyön nimi		
AEO-valtuutuksen vaikutusten ja hakuvalmiuden kartoitus teollisuusyrityksessä Unionin tullikoodeksia soveltaen		69 sivua 1 liitesivu
Toimeksiantaja		
Elintarvikevalmistaja Oy		
Ohjaaja		
Pt. tuntiopettaja Suvi Johansson		
Tiivistelmä		
AEO, Authorised Economic Operator, on tullin myöntämä vapaaehtoinen turvallisuustodistus yrityksen logistiikkatoiminnoille. Tämän opinnäytetyön aiheena oli tutkia Euroopan unionin AEO-hankkeen nykytilaa sekä kartoittaa AEO-valtuutuksen tarpeellisuus, hakuvalmius ja optimaalinen hakuajankohta toimeksiantajayrityksessä. Työn tarkoituksena oli toimia päätöksenteon tukena toimeksiantajan harkitessa AEO-valtuutusta. Toimeksiantajana oli elintarviketeollisuuden yritys, joka toimii tuojan, valmistajan ja viejän roolissa. Työssä perehdyttiin AEO-käsitteeseen laajasti EU:n uuden tullilainsäädännön eli Unionin tullikoodeksin kautta. Toimeksiantajan päätöksenteon tai hakuprosessin seuraaminen eivät kuuluneet työn aiherajaukseen. Työn empiriaosa on laadullinen tapaustutkimus, jossa suoritettiin kaksi tutkimusta. Ensimmäinen oli Suomen tullin Yritysneuvonnan puolistrukturoitu haastattelu AEO-teemalla. Laajempaan tutkimukseen oli toimeksiantajan hakuvalmiuden kartoitus AEO-itsearviointikyselyn avulla. Itsearviointin tarkoituksena oli vertailla yrityksen liiketoiminnan ja logistiikan toimintoja AEO-valtuutuksen edellytyksiin ja tunnistaa hyvät käytännöt sekä kehityskohteet. Kyselyyn vastaminen suoritettiin valtaosin sähköisesti Excel-pohjaisilla taulukoilla, mutta muutama osasto koki perinteisen haastattelun mielekkäämpänä vaihtoehtona. Materiaali käsiteltiin sisällönanalyysin avulla. Täytetty itsearviointilomake sensuroitiin pois työn julkisesta versiosta. Ajankohtaisista EU:n tullilainsäädännön muutoksista johtuen työssä käytettiin lukuisia eri tietolähteitä. Suomen tullin Yritysneuvonnan haastattelumateriaalia hyödynnettiin sekä tutkimusongelmien ratkaisussa että teorian täydentämisessä. Materiaali on tuoretta ja laadukasta, mutta vain varsinaiset AEO-arvioitsijat olisivat pystyneet vastaamaan erityisiin hakijakohtaisiin kysymyksiin. AEO-itsearviointikyselyn tulokset osoittavat, että toimeksiantaja toteuttaa enimmäkseen hyviä käytäntöjä, mutta osa vastauksista tarvitsee täydennystä tai huomiota. Puuttuvat kuvaukset tulee dokumentoida ja havaitut kehityskohteet korjata. Esivalmistelun jälkeen toimeksiantajayritys voi halutessaan jättää AEO-hakemuksen, mikäli kokee valtuutuksen hyötyjen ja velvoitteiden olevan sopivassa tasapainossa. Toimeksiantaja vastaanotti runsaasti tietoja AEO:sta sekä toimitusketjunsä turvallisuuudentilasta, joita se voi jatkossa hyödyntää.		
Asiasanat		
AEO, AEO-itsearviointikysely, Unionin tullikoodeksi, toimitusketjun turvallisuus, vastavuoroinen tunnustaminen		

Author	Degree	Time
Heli-Johanna Anttila	Bachelor of Engineering	May 2016
Thesis Title		
Mapping of the effects and application requirements of an AEO authorisation for an industrial company by application of Union Customs Code		69 pages 1 page of appendices
Commissioned by		
Elintarvikevalmistaja Oy		
Supervisor		
Suvi Johansson, Lecturer		
Abstract		
The AEO, Authorised Economic Operator, is an optional supply chain security certificate for economic operators, issued by customs authorities. The objective of this thesis was to accumulate updated information of the European Union AEO programme and to provide support for decision-making in AEO issues for the commissioner of the thesis. The commissioner acts as an importer, manufacturer and exporter in the food industry. The four research problems of the thesis were to study the new Union Customs Code about the AEO, to consider the usefulness of the AEO in the case of the commissioner, to resolve the most optimal timing for sending the AEO application, and to investigate the fulfilment of the required AEO criteria in the commissioner company. The decision making and the AEO application process of the commissioner will not be monitored in this thesis.		
The empirical part of this thesis was a qualitative case study and consisted of two researches. The first research was a semi-structured AEO-themed interview with business advisor of the Finnish Customs. The second and the larger research was an AEO Self-Assessment Questionnaire, which would be a mandatory part of the AEO application process. The purpose of the self-assessment was to compare commissioner's business and logistics operations with the AEO criteria and find out good practices and development areas. Responding to the questionnaire was conducted mostly through Excel-based answer tables but some departments preferred an interview. The material was examined by content analysis. The filled-in self-assessment form was excluded.		
This thesis needed multiple information sources because of the changing customs legislation of the EU. The interview material from Finnish Customs was used in solving some of the research problems and supplementing the theory part. The interview material was fresh and valuable but actual AEO evaluators would have been able to answer more specific questions. The AEO Self-Assessment Questionnaire revealed that the commissioner follows mainly good practices, but the company should supplement some of the answers, document a few missing descriptions, and fix the observed development areas. After the preparing process, the commissioner can send the self-assessment with the application if the company considers the AEO authorisation useful and not too demanding to implement and maintain. The commissioner received a wealth of information on the security situation of its supply chain and general facts about the AEO.		
Keywords		
AEO, Mutual Recognition Agreement, Self-Assessment Questionnaire, supply chain security, Union Customs Code		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	LÄHTÖKOHDAT JA TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	8
2.1	Tavoite ja tutkimusongelmat.....	8
2.2	Teoreettinen viitekehys.....	9
3	AEO-HANKKEEN TAUSTA.....	11
3.1	Tavoitteet ja vastavuoroinen tunnustaminen.....	12
3.2	Hankkeen synty ja levinneisyys.....	15
3.3	AEO Suomessa.....	17
4	AEO — VALTUUTETTU TALOUDEN TOIMIJA.....	18
4.1	Kuka voi olla valtuutettu talouden toimija.....	18
4.2	AEO-valtuutustyytit.....	19
5	EDUT JA HYÖDYT.....	21
5.1	Yleiset edut ja hyödyt.....	21
5.2	AEOC-valtuutuksen erityisedut.....	22
5.3	AEOs-valtuutuksen erityisedut.....	24
6	HAKUPROSESSI.....	25
6.1	Päätös hakeutumisesta.....	25
6.2	Suunnittelu ja esivalmistelu.....	26
6.2.1	Vaadittavat kuvaukset ja kriteerit.....	28
6.2.2	AEO-itsearviointikysely.....	31
6.3	AEO-hakemuslomake.....	32
6.3.1	Hakemuksen jättäminen.....	33
6.3.2	Hakemuksen hyväksyminen käsittelyyn.....	33
6.4	Arviointi ja päätöksenteko.....	34
6.4.1	Arviointi.....	35
6.4.2	Päätöksenteko.....	37
7	YLLÄPITO JA LOPETUS.....	39
7.1	Omavalvonta ja velvollisuudet.....	39
7.2	Tullin seuranta ja uudelleenarviointi.....	41

7.3	AEO-valtuutuksen keskeytyminen	42
7.4	AEO-valtuutuksen kumoaminen	43
8	ELINTARVIKEVALMISTAJA OY	44
9	TUTKIMUKSET	44
9.1	Tutkimusmenetelmät	44
9.2	Yritysneuvonnan haastattelu	46
9.3	Toimeksiantajan AEO-itsearviointi	47
10	TUTKIMUSTULOKSET	50
10.1	Haastattelun tulokset	50
10.2	AEO-itsearvioinnin tulokset.....	51
11	JOHTOPÄÄTÖKSET	53
11.1.1	AEO Unionin tullikoodeksin myötä	53
11.1.2	Hyödyt ja velvoitteet toimeksiantajalle	54
11.1.3	Hakuprosessin optimaalisin aloitusajankohta	56
11.1.4	Toimeksiantajan valmiudet AEO-toimijaksi	58
12	LOPPUSANAT	62
	LÄHTEET	65
	LIITTEET	

Liite 1. Kooste työssä mainituista AEO-valtuutuksen eduista

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön pääkäsite on AEO, Authorised Economic Operator, suomeksi valtuutettu talouden toimija. AEO on alunperin Maailman tullijärjestön käynnistämä hanke, jonka tarkoituksena on turvata ja edistää kansainvälisiä toimitusketjuja. Euroopan unionissa on oma AEO-hankkeensa, jota tämä työ käsittelee. AEO-valtuutetut ovat yrityksiä, joiden tullaus- ja logistiikkatoiminnoille tulliviranomainen on myöntänyt vapaaehtoisen turvallisuussertifikaatin osoituksena toimijan luotettavuudesta. AEO-valtuutuksesta on hyötyä sekä yrityksissä että tullivalvonnassa. Valtuutettu talouden toimija on oikeutettu erilaisiin etuihin ja helpotuksiin, ja valvontaresurssit voidaan kohdistaa tehokkaammin mahdollisiin riskitoimijoihin. (Asiakasneuvontaohje 2015, 3—4.)

Työn aiheena on tarkastella Euroopan unionin AEO-hankkeen nykytilaa ja lähitulevaisuutta sekä selvittää AEO-valtuutuksen tarpeellisuus, ajankohtaisuus ja hakuvalmius toimeksiantajayrityksessä. Työn toimeksiantaja on suomalainen elintarviketeollisuuden yritys, joka on halunnut teettää tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön tukemaan päätöksentekoaan AEO-asioissa. Yritys ei ole aikaisemmin ollut AEO-toimija tai käynnistänyt hakuprosessia. Valtaosa Suomen nykyisistä AEO-toimijoista on logistiikkapalveluyrityksiä, joten valmistavan teollisuusyrityksen on vaikea suoraan samaistua näihin yrityksiin pohtiesaan oman valtuutuksensa kannattavuutta. Toimeksiantaja on osa isompaa konsernia, mutta AEO-valtuutus on yritys- ja yhteisötunnuskohtainen (Asiakasneuvontaohje 2016, 20). Työn toimeksianto koskee vain Suomen tuotantoyksikköä ja saman Y-tunnuksen alaisia toimintoja.

AEO kiinnostaa toimeksiantajaa erityisesti taloudelliselta kannalta, sillä AEO-valtuutuksen myötä yrityksen ulkoisen logistiikan helpottumisen, nopeutumisen ja pienemmän sitoutuneen pääoman uskotaan tuovan säästöjä. Yrityksen tuotannon tarpeisiin tuodaan runsaasti raaka-aineita Euroopan unionin ulkopuolelta. Yritys toimii tuojan, valmistajan ja viejän roolissa. Toimeksiantaja näkee AEO-valtuutuksessa myös tulevaisuuden mahdollisuuksia, mikäli esimerkiksi joitakin ulkoistettuja toimintoja haluttaisiin kotiuttaa. Vaikutukset imagoon ja turvallisuuteen ovat toissijaisia, sillä yritys on jo monin muin tavoin panostanut toimintansa laatuun. Hakuvalmiuden kartoittamisen aikana ilmeneville mahdollisille kehityskohteille ollaan kuitenkin avoimia.

Aikaisemmin julkaistuissa opinnäytetöissä ja tutkielmissa AEO-hanketta on käsitelty yleisellä tasolla (ks. esim. Annila 2012, Määttä 2012), jonkin tietyn valtuutustyyppin osalta (ks. esim. Ferm 2013, Skinnar 2015) tai toimeksiantajakohtaisesti (ks. esim. Itämäki 2014, Järvinen 2014 ja Shenin 2012). Aiempiin tutkimuksiin on tutustuttu, mutta niitä ei ole Itämäen pro gradu -tutkielmaa lukuun ottamatta käytetty lähteinä tässä työssä. On ajankohtaista tarkastella AEO:ta uudemman tiedon ja lainsäädännön valossa. 1.5.2016 alkaen sovelletaan Unionin tullikoodeksia, joka korvaa vanhan Yhteisön tullikoodeksin. Muutos vahvistaa AEO-valtuutettujen asemaa entisestään. (Tullikoulu 2016.)

Opinnäytetyö on tehty kirjoitushetkisen parhaan tietämyksen mukaan. EU:n tullilainsäädäntö uudistuu, joitakin lain tulkintoja voi työn tekohetkellä olla linjaamatta ja AEO-hanke tulee kehittymään vielä tulevaisuudessakin. Aiherajauksessa pysyäkseen työ ei myöskään vastaa kaikenkattavaa viranomaisohjetta. Työn toimeksiantajalähtöisyyden vuoksi kaikkia tutkimusmenetelmiä, tuloksia ja johtopäätöksiä ei voi suoraan soveltaa kaikkiin yrityksiin. Työstä kannattaa ottaa oppia, mutta jokainen yritys on omanlaisensa haasteen edessä valmistautuessaan hakuprosessiin.

Tämä opinnäytetyö alkaa tutkimuksen lähtökohtien ja teoreettisen viitekehyksen esittelyllä ja noudattaa tyypillistä ammattikorkeakoulun opinnäytetyön rakennetta. Teoriaosuudessa käsitellään toimitusketjujen turvallisuusajattelun ja AEO-hankkeen taustaa, eri valtuutustyyppisiä etuineen ja niitä asioita, joita yrityksen on syytä tiedostaa jo pohtiessaan valtuutetuksi talouden toimijaksi haakeutumista. Työssä tutustutaan siis myös hakuprosessiin ja AEO-valtuutetun velvollisuuksiin, vaikka tutkimuksessa ei seuratakaan toimeksiantajan varsinaista hakuprosessia.

AEO on käsitteenä vielä yllättävän tuntematon logistiikan alan ammattilaisillekin, joten tässä työssä lukijan ei tarvitse olla ennalta perehtynyt aiheeseen. Lakikirjamaisuutta on pyritty karsimaan pois, mutta työstä löytyvät kuitenkin ne avainsanat, joiden avulla lisätiedonjanoinen voi halutessaan syventää tietämystään muista lähteistä.

2 LÄHTÖKOHDAT JA TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Luvussa esitellään tämän opinnäytetyön keskeiset tutkimusongelmat, aihe-
jauksen tarkennukset sekä työn konkreettiset tavoitteet. Kappaleessa 2.2 käy-
dään läpi työn teoreettinen viitekehys ja tiedonkeruun käytetyimpiä lähteitä.

2.1 Tavoite ja tutkimusongelmat

Työn tavoitteena on, että toimeksiantaja saa päätöksentekonsa tueksi ajan-
tasaista ja heidän näkökulmastaan olennaista tietoa AEO-asioista. Konkreetti-
sin työn tulos on täytetty AEO-itsearviointikysely, jonka avulla toimeksiantaja
voi halutessaan käynnistää hakuprosessinsa nopeammin tai aloittaa mahdol-
listen kehitysalueiden korjaavat toimenpiteet. Täytettyä itsearviointikyselyä ei
julkaista, eikä toimeksiantajan hakuprosessia seurata tässä työssä.

Opinnäytetyön tutkimusongelmat ovat seuraavanlaiset:

- Mitä käsite AEO pitää sisällään Unionin tullikoodeksin myötä?
- Mitkä ovat AEO-valtuutuksen tuomat hyödyt ja velvoitteet toimeksiantajalle?
- Mikä on AEO-hakuprosessin optimaalisin aloitusajankohta toimeksiantajalle?
- Onko toimeksiantajalla valmiudet hakeutua AEO-toimijaksi?

Unionin tullikoodeksi hyväksyttiin vuonna 2013 ja sitä sovelletaan 1.5.2016
lähtien (Tullikoulu 2016). On siis ajankohtaista selvittää, millaisia lainsäädän-
nöllisiä uudistuksia kohdistuu AEO-valtuutukseen, ja miten ne vaikuttavat val-
tuutettuihin talouden toimijoihin.

AEO-valtuutuksen mukanaan tuomat hyödyt ja etuudet tai mahdolliset velvolli-
suudet ja rasitteet ovat olennaisia toimeksiantajan päätöksenteon kannalta.
Etuja ja velvoitteita on syytä suhteuttaa valtuutuksen vaativuuteen. Todistus
itsessään on maksuton ja toistaiseksi voimassaoleva, mutta hakuprosessi ja
ylläpito vaativat omat resurssinsa (Asiakasneuvontaohje 2016, 20, 30).

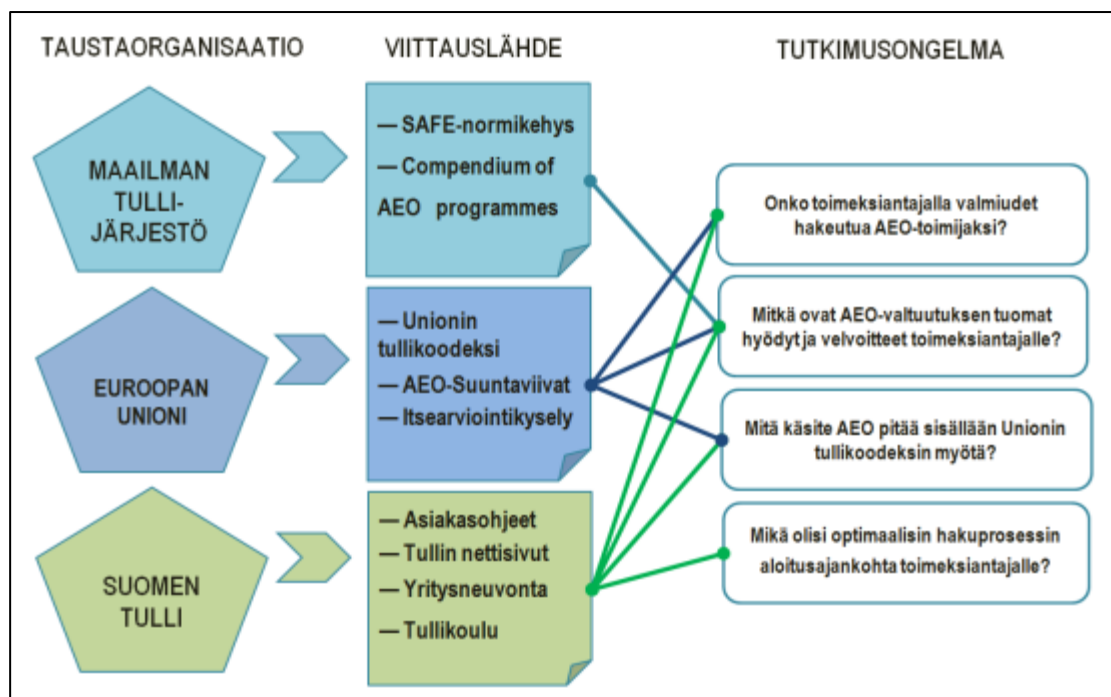
Optimaalinen hakeutumisaikajankohta kiinnostaa toimeksiantajaa, sillä AEO-
hakuprosessi vaatii aikansa. Varsinainen hakuprosessi vie käynnistyttyään
pääsääntöisesti 120 kalenteripäivää (Suuntaviivat 2014, 73). Toiveena on, et-
tä toimeksiantaja välttyisi ylimääräiseltä vaivannäöltä ja mahdolliselta hakija-

ruuhkalta. Tutkimusongelmana käytännössä siis on, kannattaako toimeksiantajan halutessaan aloittaa hakuprosessi pikimmiten vai vasta myöhemmin.

Viimeinen mutta kenties olennaisin tutkimusongelma on selvittää, onko toimeksiantajalla valmiudet halutessaan käynnistää AEO-hakuprosessi tai mitkä ovat mahdolliset puutteet ja kehityskohteet. Valmiuksien kartoitus tapahtuu vastaamalla AEO-itsearviointikyselyyn. Se on lomake, joka kokoaa tietoa hakijayrityksen liiketoiminnasta ja tullimenettelyistä (Asiakasneuvontaohje 2016, 16). Etukäteen täytetty itsearviointikysely nopeuttaa hakemuksen käsittelyä, ja Unionin tullikoodeksin myötä se tulee olemaan pakollinen osa hakuprosessia (Tullikoulu 2016).

2.2 Teoreettinen viitekehys

Kuvaan 1 on havainnollistettu työn teoreettinen viitekehys. Vasemmalla näkyvät AEO-hankkeen taustaorganisaatiot, joiden säätämiä lakeja, kehittämiä normeja tai tuottamaa materiaalia on käytetty lähteenä tässä opinnäytetyössä. Keskellä kuvaa on lueteltu ne tärkeimmät viittaustulokset, joita kultakin organisaatiolta on tarvittu ja käytetty. Kuvassa oikealla ovat kappaleessa 2.1 esitellyt tutkimusongelmat. Värilliset viivat osoittavat, mihin tutkimusongelmaan mikäkin lähdeviitekokonaisuus vastaa tai liittyy.

Kuva 1. Teoreettinen viitekehys.

Työ käsittelee Euroopan unionin AEO-hanketta, joten Maailman tullijärjestön AEO:ta koskevaan normistoon ei ole tarpeen syventyä. Laki- ja sääntöpainotteinen aihe kuitenkin tarvitsee tuekseen taustoitusta, joka liittyy AEO:n laajempaan asiayhteyteen ja samalla osoittaa sen merkityksen yritysmaailmassa. Aiheen taustoituksessa käydään päällisin puolin läpi yleistä toimitusketjujen turvallisuusajattelua ja AEO-käsitteen syntyä sekä levinneisyyttä. Käytössä on kirjallisuuslähteitä, Maailman tullijärjestön turvallisuusnormikehitys *SAFE Framework of standards to secure and facilitate global trade* (2015) sekä *Compendium of Authorized Economic Operator programmes* (2015), joka esittelee AEO:n maailmanlaajuista levinneisyyttä. Taustoituksen tarkoitus tutkimuksen kannalta on osoittaa AEO:n globaali merkitys ja tarpeellisuus.

Euroopan unionissa AEO sisältyy tullikoodeksiin eli tullilainsäädännön lakikoelmaan. Unionin tullikoodeksin, Union Customs Code, suomenkielinen lyhenne on UTK. (Tullikoulu 2016.) UTK pohjautuu vuonna 2008 tehtyyn eTulli-päätökseen, jonka tavoitteena on täysin sähköistetty tullijärjestelmä (Tulli 2016k). UTK koostuu kolmesta opuksesta: *Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus numero 952/2013*, *Euroopan komission delegoitu asetus 2446/2015* ja *Euroopan komission täytäntöönpanoasetus 2447/2015*. Delegoidun asetuksen, DA, tarkoitus on täydentää tiettyjä säännöksiä yksityiskohteisemmilla säännöillä. Täytäntöönpanoasetus, TA, taas antaa yksityiskohaisia sääntöjä tiettyjen säännösten täytäntöönpanoa varten. (Tulli 2016f.) Unionin tullikoodeksia täytäntöönpanoasetuksineen on käytetty joko suoraan lähteenä tai vain tiedon oikeellisuuden tarkastamiseen.

UTK on yllättävän suoraviivaista mutta kysymyksiä herättävää luettavaa. Siksi sitäkin tärkeämpi lähde on Euroopan komission julkaisu *Suuntaviivat: Valtuutetut talouden toimijat*, johon tässä työssä viitataan nimellä Suuntaviivat. Suuntaviivat käsittelee AEO:ta kauttaaltaan ja sen tarkoituksena on ohjata EU:n jäsenvaltioita oikeaan ja yhdenmukaiseen lainsäädännön soveltamiseen. Suuntaviivat auttavat sekä tulliviranomaisia että yrityksiä lain tulkinnassa. (Suuntaviivat 2014, 6.) Dokumentti sisältää runsaasti toimintaohjeita tulliviranomaisille. Tässä työssä Suuntaviivoja on hyödynnetty talouden toimijalle olennaisesta näkökulmasta, antaen lukijalle kuitenkin tarpeellisen ymmärryksen myös tulliviranomaisen toiminnasta. Käytössä oli vuoden 2014 suomenkieli-

nen versio. Euroopan komissio päivitti englanninkielisen version *AEO Guidelines* maaliskuussa 2016. Siihen on tutustuttu olennaisin osin.

Työn aihe pohjautuu muuttuvaan lainsäädäntöön, joten teorian kannalta tärkeitä oli sen tuoreus ja ajantasaisuus. Tärkeä tuoreen tiedon lähde on ollut Suomen tullit, jota tässä työssä kutsutaan erisnimellä Tulli. Helsingin Tullikoululla järjestettiin 27.1.2016 koulutustilaisuus *Tullilainsäädäntö uudistuu, mikä muuttuu?*, josta saatuun luentomateriaaliin viitataan nimellä Tullikoulu 2016. Tullin palveluista on hyödynnetty myös Internet-sivuja, asiakasneuvontaohjeita ja yritysneuvontaa. Viitteillä Asiakasneuvontaohje 2015 ja 2016 tarkoitetaan esitelmämateriaalia, jota Tulli käyttää asiakasneuvonnassaan AEO:sta kiinnostuneille yrityksille. Nimellä Yritysneuvonta viitataan kaikkiin niihin suullisiin tai kirjallisiin tietoihin, joita on saatu Tullin Yritysneuvonnan haastattelukäynnillä Helsingissä 31.3.2016. Haastattelu oli myös osa työn empiriaa.

EU:n tullilainsäädännön muutos on suuri operaatio, jonka siirtymäaika kokonaisuudessaan päättyy vasta vuoden 2020 lopulla. Joitakin asioita voi vielä opinnäytetyön kirjoitushetkellä olla linjaamatta, ja joillakin säännöksillä on erilaisia siirtymäaikoja. Muutosten huomiointi ja peilaus oli haastavaa mutta tärkeää, jotta työ vastaa tavoitteita ja Unionin tullikoodeksia.

3 AEO-HANKKEEN TAUSTA

Turvallisuusajattelu kuuluu nykyisin useimpien yritysten yrityskulttuuriin. Se on parhaimmillaan sulautettu päivittäiseksi rutiiniksi koko organisaatioon, jokaiselle tasolle ja jokaiselle työntekijälle. (Arway 2013, 73.) Ennen merkillepantavaa globalisaatiota yritykset suhtautuivat turvallisuustoimiin yksittäisenä eristettynä kokonaisuutena, jolla ei koettu olevan suoraa merkitystä yrityksen liiketoimintaan. Turvallisuusasioiden ajateltiin liittyvän vain fyysisen omaisuuden turvaamiseen. (Edwards & Goodrich 2010, 18.) Myös logistiikka- ja hankintatoimet koettiin tuolloin pitkälti operatiivisiksi eikä yrityksen strategisiksi voimavaroiksi. Toimitusketjun turvallisuutta pidettiin tyypillisesti vain yrityksen sisäisenä asiana, kiinnittäen huomiota vain niihin varkauksiin ja riskeihin, jotka tapahtuivat yrityksen tiloissa tai olivat suoraan yrityksen kontrolloitavissa. (Gehani & Gehani 2010, 33.)

Nimensä mukaisesti toimitusketju on toisiinsa yhdistettävien välivaiheiden ketju, joka mahdollistaa rahdin, tavaroiden, materiaalin tai tuotteiden liikuttamisen paikasta toiseen (Arway 2013, 3). Jokaisessa toimitusketjun vaiheessa piilee omat riskinsä ja uhkansa. Valmistajan tiloissa voi olla turvallisuuspuutteita, tai laadunvalvonnan ohi voi päästä viallisia tai sabotoituja tuotteita. Kun tehtaalta siirtyy tuotteita lähikuljetukseen, uhkana ovat lastin varastaminen tai kuljetusvälineen kaappaus, tahallinen etiketin ja määränpään vaihto tai tavarankorvaaminen toisella tavaralla. Kun lasti siirtyy kansainväliseen kuljetukseen, se voidaan edelleen kaapata, rosvota, vaihtaa tai tuhota. Lasti voi tuhoutua myös onnettomuudessa. Samat uhat ovat olemassa myös vastaanottajan kotimaan kuljetuksessa. Viimeinen vaihe on määränpää, jossa tavarat voivat vieläkin olla kohteena varkaudelle tai erilaisille harhautuksille. (Edwards & Goodrich 2010, 9.)

Maailma toimitusketjujen ympärillä on alati muuttuva. Jotkut uhat ovat pysyviä, jotkut voivat kehittyä, kadota tai korvautua aivan uusilla. Eri maantieteellisillä alueilla ja eri alojen toimijoilla on erilaisia uhkia, kuten maanjäristyksiä tai ekoterrorismia. (Edwards & Goodrich 2010, 2—3.) Alkujaan monet toimitusketjujen turvallisuustoimet syntyivät salakuljetusta ja järjestäytyneitä rikollisuutta vastaan, mutta nykyään erilaiset turvallisuushankkeet on kohdistettu ensisijaisesti terrorismin torjuntaan. (Arway 2013, 99.)

Globalisaatio tekee toimitusketjuista yhä monimutkaisempia, muuttuvampia ja riippuvaisempia useista eri toimijoista. Globaalit riskit ovat tavallisesti heikommin tiedostettuja kuin kotimaan riskit. Mitä laajemmalle levittäytynyt toimitusketju on, sitä alttiimpi se on erilaisille riskeille. (Gehani & Gehani 2010, 29.)

3.1 Tavoitteet ja vastavuoroinen tunnustaminen

AEO, Authorised Economic Operator, on maailman suurimpia turvallisuushankkeita (Suuntaviivat 2014, 23). Hankkeella on kaksi päätavoitetta: toimitusketjujen turvaaminen ja kansainvälisen kaupankäynnin edistäminen. Toimitusketjun turvaamisen tarkoituksena on, että toimitusketjuun ei pääse luvattomasti mitään tavaraa tai tietoa. Myös luvaton pääsy tavaraan liittyvään tietoon estetään. (Asiakasneuvontaohje 2016, 3.) AEO-näkökulmasta riskinä ei siis niinkään ole pelkkä tavarankatoaminen, vaan asiaton kajoaminen tavaraan tai

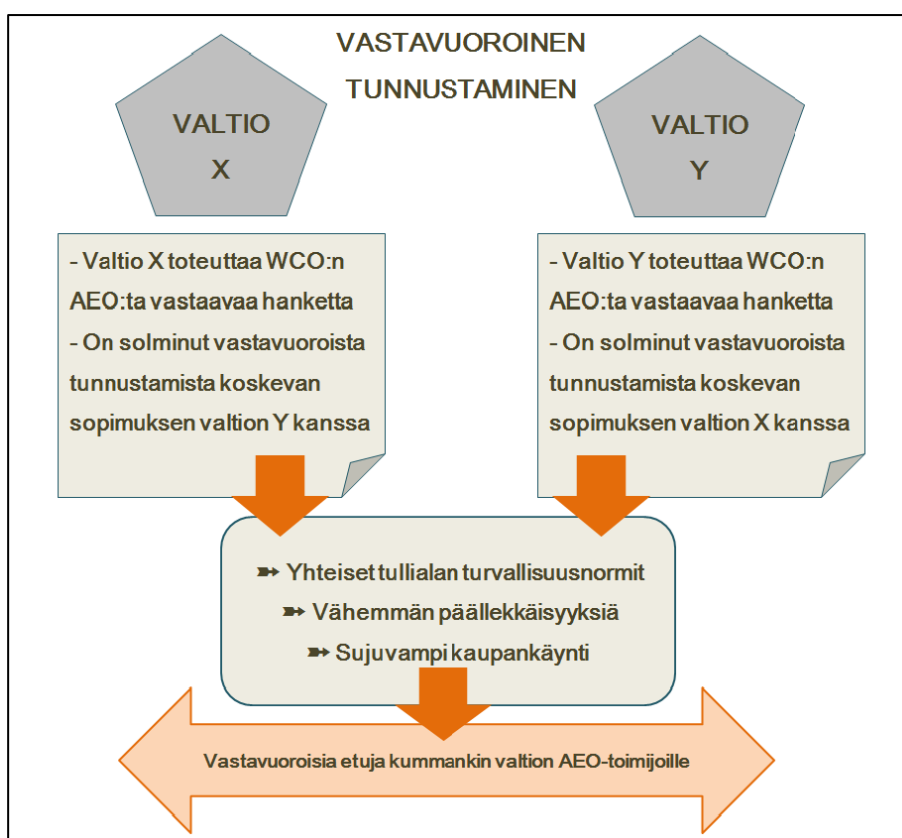
sen asiakirjoihin (Syri 2016, 14). Valtuutetulla talouden toimijalla on eräänlainen sertifikaatti, joka osoittaa, että yritys täyttää tietyt tullimenettelyihin ja toimitusketjun turvallisuuteen liittyvät edellytykset ja on siten luotettava toimija sekä oikeutettu erinäisiin etuuksiin (Jääskeläinen 2015, 18; Tulli 2016d). Luotettavat yritykset tarvitsevat vähemmän valvontaa, joten Tulli voi kohdistaa valvontaresurssit tehokkaammin mahdollisiin riskitoimijoihin (Jääskeläinen 2015, 18; Suuntaviivat 2014, 18). AEO-käsitteen tarkoittama turvallisuus ei siis tarkoita perinteistä työturvallisuutta, vaan logistiikkaan liittyvien laittomuuksien tai riskien torjuntaa ja hallintaa (Syri 2016, 12). AEO-käsitteen riittävä hahmotaminen on tämän työn lukemisen kannalta tärkeää ja mielekästä, joten kuvassa 2 on kiteytettyä tämän kappaleen sisältöä eli mitä AEO käytännössä on.

Kuva 2. AEO-hankkeen peruseriaatteet.

AEO-hanke on teoriassa sitä toimivampi mitä laajemmalle se leviää. EU:n lisäksi eri puolilla maailmaa toteutetaan AEO:ta tai sitä vastaavia hankkeita. Vastavuoroinen tunnustaminen, mutual recognition agreement, MRA, on globaalin AEO-hankkeen keskeinen keino edistää sekä toimitusketjujen turvallisuutta että kansainvälistä kaupankäyntiä. Vastavuoroisen tunnustamisen tarkoituksena on poistaa päällekkäisiä tullitoimintoja ja mahdollistaa sopimusmaiden AEO-toimijoille vastavuoroisia etuja. (Suuntaviivat 2014, 23—24.)

Vastavuoroista tunnustamista tapahtuu, kun eri valtioiden tullihallinnot tahoiltaan toteuttavat AEO:ta vastaavaa hanketta ja ovat tehneet keskenään vastavuoroista tunnustamista koskevan sopimuksen. Siten eri tullihallintojen turvallisuustaso on yhteneväinen, ja ne tunnustavat toistensa turvallisuusnormit sekä tarkastuskäytännöt. Samalla ne siis tunnustavat myös toistensa myöntämät AEO-valtuutukset. Valtuutettujen saamat erityisetuudet vaihtelevat sopimuksittain, mutta pääsääntöisesti AEO-toimijoiden alhaisemmat riskiluokitukset takaavat niille harvemmat tullitarkastukset. (Suuntaviivat 2014, 23—24.) Kuvassa 3 vielä havainnollistetaan, miten vastavuoroinen tunnustaminen etenee ja toimii eri valtioiden tai valtioryhmittymien tullihallintojen välillä.

Kuva 3. AEO:n vastavuoroisen tunnustamisen toimintaidea (Suuntaviivat 2014, 23—24)

Edwards ja Goodrich (2010, 12—13) antavat hieman kritiikkiä tällaiselle tullivalvonnan standardisoinnille, joskaan he eivät suoraan ota kantaa juuri AEO-hankkeeseen. Heidän mielestään sattumanvaraisuus ja käytäntöjen vaihtelevuus ovat suurimpia voimavaroja turvallisuuden ylläpidossa. Rikollisten on heidän mukaansa helpompi kehittää vastatoimia yhtenäisiä ja standardisoituja järjestelmiä vastaan.

3.2 Hankkeen synty ja levinneisyys

Toimitusketjujen turvallisuusajattelu on seurausta Yhdysvaltojen syyskuun 11. terrori-iskuista vuodelta 2001. Maailmalla havahduttiin, että toimitusketjujen turvallisuuteen olisi syytä kiinnittää huomiota, jottei turvallisuuspuutteita voitaisi hyödyntää terrorismitarkoituksiin. (Yritysneuvonta 2016.) Lisääntyvien turvallisuusvaatimusten ei kuitenkaan haluttu samalla hyydyttävän kaupankäyntiä. Yhdysvaltain tulli- ja rajavartiolaitos käynnisti oman C-TPAT-hankkeensa jo marraskuussa 2001. C-TPAT, Customs-Trade Partnership Against Terrorism, on tullin ja kaupan alan terrorisminvastainen kumppanuusohjelma, joka on tarkoitettu Yhdysvaltojen ja sen naapurivaltioiden toimijoille. C-TPAT-hankkeen perusidea on sama kuin myöhemmin kehittyneessä AEO:ssa: yhteiset kriteerit, vastavuoroiset edut ja valvontaresurssien tehokkaampi kohdistaminen. Tavoitteena oli myös laajentaa terrorisminvastaista yhteistyötä kansainväliselle tasolle. (Arway 2013, 100—101.)

Maailmanlaajuisen hankkeen synty oli monivuotinen projekti. Vuonna 2005 Maailman tullijärjestö, World Customs Organization, WCO, hyväksyi vaaratomuus- ja turvallisuusnormikehyksensä *Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade*, lyhennettynä SAFE. (Arway 2013, 101, 103.) SAFE oli ainutlaatuinen kansainvälinen työkalu, joka asetti modernit standardit toimitusketjujen turvallisuudelle. Se oli myös alku uudelle tullin ja liike-elämän yhteistyötä lisäävälle lähestymistavalle, jossa rajojen yli kulkevia tavaravirtoja hallitaan päästä päähän. (SAFE 2015, 2.) AEO:n kannalta olennaisinta on kuitenkin se, että SAFE-normikehyksessä esiteltiin ensimmäistä kertaa käsite Authorized Economic Operator suuntaviivoineen (Arway 2013, 103).

SAFE:n laatinut Maailman tullijärjestö WCO on itsenäinen hallitustenvälinen elin, joka pyrkii toiminnallaan yksinkertaistamaan ja yhdenmukaistamaan 180 jäsenmaansa tullihallintoa ja -menetelmiä (WCO in brief 2016). WCO:n jäsenmaista noin 168 on sitoutunut toteuttamaan SAFE-normikehyksessä olevia AEO-suuntaviivoja vastaavan hankkeen. Toiminnassa olevia hankkeita oli vuonna 2015 maailmanlaajuisesti 64, ja käynnisteillä olevia 16. Hankkeista käytetyt nimet vaihtelevat. (Compendium of Authorized Economic Operator Programmes 2015, 9.) Taulukossa 1 ovat ne maat, joissa on käynnissä jokin oma AEO:ta vastaava hanke työn kirjoitushetkellä.

Taulukko 1. AEO:n levinneisyys maailmalla (Compendium of Authorized Economic Operator Programmes 2015, 13—65). EU:n vastavuoroisen tunnustamisen sopimukset (Asiakasneuvontaohje 2016, 2; Tulli 2016i, 3)

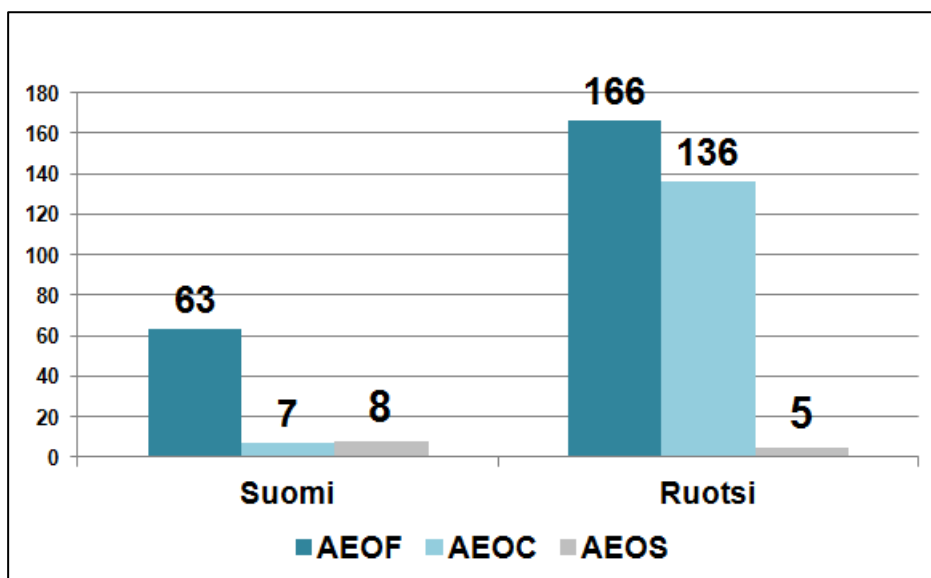
<u>AEO:TA VASTAAVAA HANKETTA TOTEUTTAVAT MAAT</u>		
<u>EU-MAIDEN LISÄKSI</u>		
Andorra	Jamaika	Panama
Argentiina	Japani	Peru
Bolivia	Jordania	Serbia
Brasilia	Kanada	Singapore
Costa Rica	Kenia	Sveitsi
Dominikaaninen tasavalta	Kiina	Thaimaa
Egypti	Kolumbia	Turkki
Guatemala	Korea	Uganda
Hongkong	Malesia	Uruguay
Indonesia	Marokko	Uusi-Seelanti
Intia	Meksiko	Vietnam
Israel	Norja	Yhdysvallat
<u>EU:n solmimat vastavuoroista tunnustamista koskevat sopimukset</u>		
Sopimus voimassa	Neuvottelut käynnissä	Alustavat tunnustelut

Euroopan komissiossa, joka on EU:n toimeenpaneva elin, huomioitiin WCO:n SAFE-normikehys tekemällä Yhteisön tullikoodeksiin niin sanottu turvallisuuslisäys vuonna 2005. Soveltamisasetus hyväksyttiin vuonna 2006. (Asiakasneuvontaohje 2016, 2.) Samalla EU:n tullilainsäädäntöön luotiin SAFE:n suuntaviivojen pohjalta käsite AEO, valtuutettu taloudellinen toimija, joka UTK:n myötä on lakiteksteissä muuttunut muotoon "valtuutettu talouden toimija", jota tässä työssä käytetään (EY-asetus 648/2005). Euroopan unionin AEO-hanke käynnistyi 1.1.2008, ja valtuutus tunnustetaan kaikissa EU:n jäsenvaltioissa. Vuoden 2015 lopulla EU:ssa oli jo 15 930 AEO-toimijaa. EU:n tavoitteena on tehdä AEO-hankkeestaan kansainvälisesti tunnustettu. Kuten taulukossa 1 esitetään, EU:lla on vastavuoroisen tunnustamisen sopimus jo USA:n, Kiinan, Japanin, Norjan, Sveitsin ja Andorran kanssa. Kanadan suuntaan neuvottelut ovat käynnissä. (Asiakasneuvontaohje 2016, 2, 31.) Nopealla aikataululla ei ole tiedossa uusia sopimuksia (Yritysneuvonta 2016). Kahden vuoden kuluttua EU:lla voi olla sopimus Marokon ja Hongkongin kanssa, mikäli alustavat tunnustelut etenevät suotuisasti (Tulli 2016i, 3).

3.3 AEO Suomessa

Suomessa AEO-hanketta hallinnoi Suomen tullit, jota tässä työssä kutsutaan erisnimellä Tulli. Tulli on valtiovarainministeriön alainen keskusvirasto, jonka tehtävänä on muun muassa sujuvoittaa sekä tilastoida Suomen ulkomaankauppaa, suojella yhteiskuntaa ja valvoa tullilainsäädännön noudattamista. Tullin toiminta perustuu sekä kansalliseen että EU:n yhteiseen tullilainsäädäntöön. (Yritysneuvonta 2016.)

Suomessa AEO-hanke käynnistyi muiden EU:n jäsenvaltioiden tapaan vuoden 2008 alussa (Yritysneuvonta 2016). Opinnäytetyön kirjoitushetkellä huhtikuussa 2016 Suomessa oli yhteensä 78 AEO-toimijaa. Suurin osa Suomen AEO-toimijoista on logistiikkapalveluyrityksiä, kuten liikenteenharjoittajia, varastonpitäjiä tai huolitsijoita. Lukumäärät ovat vapaasti seurattavissa Euroopan komission Verotuksen ja tulliliiton pääosaston AEO-tietokannasta. Ruotsi on tässä tilastossa Suomea huomattavasti edellä, sillä samaan aikaan Ruotsissa oli jo 307 AEO-valtuutettua. Kuvan 4 pylväsdiagrammista käy ilmi, miten eri valtuutustyyppit ja niiden lukumäärät vaihtelevat Suomen ja verrokkimaa Ruotsin välillä. Valtuutustyyppit esitellään myöhemmin kappaleessa 4.2.

Kuva 4. Suomen ja Ruotsin AEO-valtuutetut lukumäärävertailussa (AEO-tietokanta)

Kuvasta 4 on nähtävissä, että Suomen ja Ruotsin välillä on eroja valtuutusten kokonaismäärien lisäksi myös eri valtuutustyyppien jakautumisessa. Valtaosalla Suomen valtuutetuista on niin sanottu yhdistetty valtuutus AEOF, ja muiden valtuutustyyppien osuudet jäävät häviävän pieniksi. Ruotsissakin

AEOF on suosituin, mutta lähemmäs puolella valtuutus on tyyppiä AEOC. Ruotsissa on luultavasti joko suurempi innokkuus AEO-toimijuuteen tai runsaasti enemmän AEOC-valtuutuksen kohderyhmää eli logistiikkapalvelujen tuottajia tai muita yrityksiä, jotka hoitavat tullaus- ja logistiikkatoimintonsa itse.

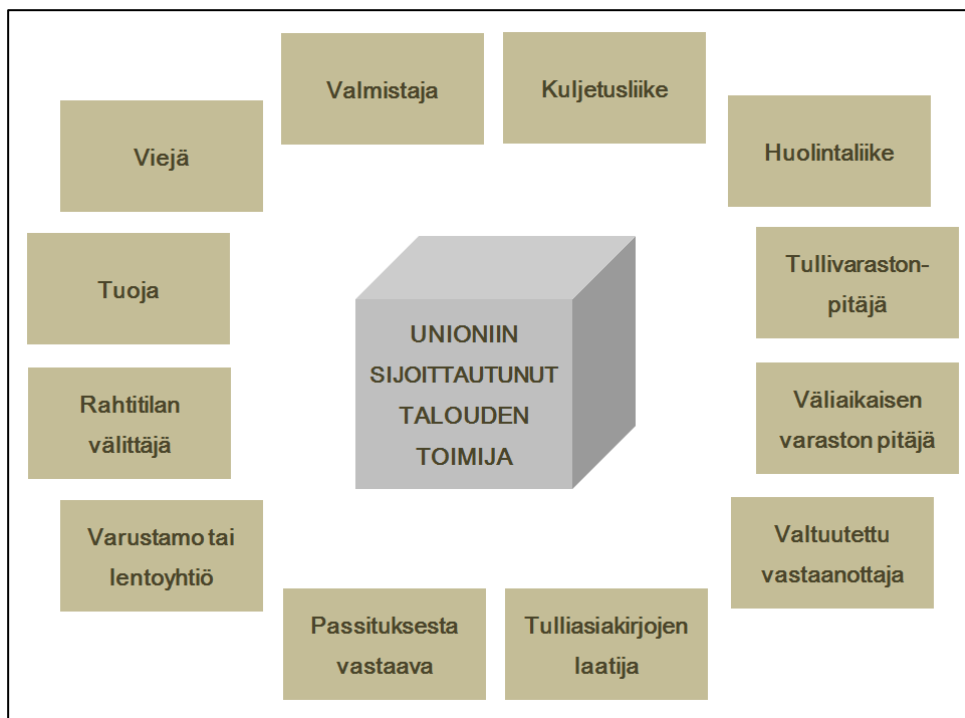
4 AEO — VALTUUTETTU TALOUDEN TOIMIJA

AEO-valtuutetun tulee täyttää monia kriteerejä, mutta aivan aluksi yrityksen on selvitettävä, edustaako se AEO-hankkeen kohderyhmää. Kappaleessa 4.1 kerrotaan, mitä EU:n tullilainsäädäntö tarkoittaa, kun se edellyttää hakijayrityksen olevan unionin tullialueelle sijoittautunut talouden toimija. AEO-valtuutusta tavoittelevan yrityksen tulee myös valita kolmesta vaihtoehdosta toiminnalleen sopivin valtuutustyyppi. Vaihtoehdot esitellään kappaleessa 4.2.

4.1 Kuka voi olla valtuutettu talouden toimija

Valtuutetulle talouden toimijalle ei ole kokorajoituksia, vaan yritys voi olla suuryritys tai pk-yritys (Suuntaviivat 2014, 10). Käytännössä AEO-toimijat ovat yrityksiä, mutta UTK:ssa käsite talouden toimija tarkoittaa henkilöä, joka liiketoimintaa harjoittaessaan osallistuu tullilainsäädännöllisiin toimiin. Henkilöllä tarkoitetaan luonnollista henkilöä, oikeushenkilöä tai muuta oikeustoimikelpoista henkilöiden yhteenliittymää. (UTK 952/2013, 5. artikla 4.—5. kohta.) Suomen laissa luonnollinen henkilö on henkilö, joka harjoittaa yritystoimintaa omalla nimellään tai rekisteröidyllä toiminimellä (Tilastokeskus 2016). Oikeushenkilöitä voivat olla erilaiset organisaatiot, kuten yritykset, osuuskunnat, yhdistykset ja säätiöt (Helsingin yliopiston avoin yliopisto 2016).

UTK:n määritelmän mukainen talouden toimija käsittelee liiketoiminnassaan esimerkiksi tullivalvonnassa olevaa tavaraa tai siihen liittyviä tietoja ja asiakirjoja (Asiakasneuvontaohje 2015, 6). Yritys ei siis täytä määritelmää, mikäli sen toiminta tapahtuu ainoastaan EU:n sisämarkkinoilla tai täysin EU:n ulkopuolella. Tullilainsäädännön alaisiin toimiin osallistumisen ei tarvitse olla suoraa, vaan se voi olla myös välillistä eli ulkoistettua. (Suuntaviivat 2014, 13.) Kuvassa 5 esitellään, millaisissa rooleissa toimivia yrityksiä talouden toimijat tyypillisesti voivat olla.

Kuva 5. Kenelle Euroopan unionin AEO on tarkoitettu (Asiakasneuvontaohje 2016, 6)

AEO-valtuutusta voi hakea sellainen talouden toimija, joka on sijoittautunut unionin tullialueelle (UTK 952/2013, 38. artikla 1. kohta). Sijoittautumisesta on kyse silloin kun yrityksellä on sääntömääräinen kotipaikka, hallinnollinen päätoimipaikka tai pysyvä toimipaikka unionin tullialueella. Luonnollisen henkilön vakituisen asuinpaikan on oltava unionin tullialueella. (UTK 952/2013, 5. artikla 31. kohta.) Pysyvä toimipaikka tarkoittaa sellaista kiinteää toimipaikkaa, josta kokonaan tai osittain harjoitetaan yrityksen toimintaa (Model tax convention 2014, 26). Kiinteässä toimipaikassa on pysyvästi yritystoimintaan tarvittava tekniikka sekä henkilöresurssit, ja sen kautta suoritetaan tulliin liittyvät toiminnot kokonaan tai osittain (UTK 952/2013, 5. artikla 32. kohta).

4.2 AEO-valtuutustyypit

AEO-valtuutuksia on kolme erilaista ja ne ovat täysin vapaaehtoisia. Valtuutukset ovat nimeltään AEOC, AEOS ja niin sanottu yhdistetty valtuutus, aiemmin AEOF. (Asiakasneuvontaohje 2015, 4, 7.) UTK:n myötä AEO-todistukset muuttuivat AEO-valtuutuksiksi. AEO-todistuksen sijaan puhutaan siis AEO-valtuutuksesta ja AEO-aseman sijaan AEO-valtuutetusta tai edelleen AEO-toimijasta. Lisäksi UTK:ssa luovuttiin käsitteestä AEOF. (Tullikoulu 2016; Yri-

tysneuvonta 2016.) Tässä työssä kuitenkin käytetään kirjoitushetkellä käytössä ollutta käsitettä AEOF, kun tarkoitetaan yhdistettyä valtuutusta.

AEOC — Customs simplifications, "yksinkertaistetut menettelyt" — on AEO-valtuutuksen niin sanottu lupapuoli ja tarkoitettu unioniin sijoittautuneille talouden toimijoille, jotka liiketoiminnassaan käyttävät usein tullimenettelyjä (Suuntaviivat 2014, 7; Tulli 2016e; Yritysneuvonta 2016). AEOC-todistuksessa keskipisteessä on toimija itse, ja saatavat hyödyt ilmenevät yksinomaan tullilainsäädännön ja lupa-asioiden helpotuksina, kuten yksinkertaistettuina tullimenettelyinä (Asiakasneuvontaohje 2015, 7). On huomioitavaa, että AEOC-valtuutus ei koske toimitusketjujen vaarattomuuteen ja turvallisuuteen liittyviä asioita. AEOC-valtuutuksella myönnettyä AEO-toimijuutta ei myöskään pääsääntöisesti tunnusteta vastavuoroisesti kolmansien maiden kanssa. (Suuntaviivat 2014, 8.) Yksittäisissä sopimuksissa voi ilmetä poikkeuksia. Kiina antaa AEOC-valtuutetuillekin etusijan tarkastuksissa. (Tulli 2016i, 2.)

AEOS — Security and safety, "vaarattomuus ja turvallisuus" — on tarkoitettu unioniin sijoittautuneille talouden toimijoille, jotka ovat kiinnostuneita kansainvälisten, Euroopan unionin ulkorajat ylittävien toimitusketjujensa vaarattomuudesta ja turvallisuudesta (Suuntaviivat 2014, 8). AEOS-valtuutuksessa huomion keskipisteenä ovat toimitusketjut (Asiakasneuvontaohje 2015, 7). AEOS-valtuutus on osoitus siitä, että yritys turvaa liiketoimintansa asianmukaisesti ja on siten luotettava toimija niin tulliviranomaisten kuin kauppakumppaneidenakin silmissä. AEOS-todistuksella myönnetty AEO-toimijuus huomioidaan myös vastavuoroisessa tunnustamisessa kolmansien maiden kanssa. (Suuntaviivat 2014, 9.)

AEOF — Full, "yksinkertaistetut menettelyt sekä vaarattomuus ja turvallisuus" — on yhdistelmä valtuutuksista AEOC ja AEOS eli niin sanottu yhdistetty valtuutus. AEOF-valtuutukseen sisältyvät molempien valtuutustyyppien kaikki ominaisuudet ja edellytykset. (Asiakasneuvontaohje 2015, 7; Tulli 2016e.) UTK:n myötä käsite AEOF poistuu virallisesta käytöstä, eikä sille ole tilalle uutta nimeä. AEOF-valtuutusta vastaava yhdistetty valtuutus on kuitenkin edelleen mahdollinen. Käytännön tasolla AEOF säilyy siis edelleen olemassa, mutta lainsäädännössä sitä ei enää käsitteenä tunneta. (Tullikoulu 2016.)

5 EDUT JA HYÖDYT

AEO-valtuutus tunnustetaan koko EU:ssa, ja edut ovat samat kaikissa EU:n jäsenvaltioissa (Suuntaviivat 2014, 16). Valtuutuksen tuomat etuudet ovat joko valtuutustyyppikohtaisia tai kaikille valtuutuksille yhteisiä. AEO-toimijan sidosryhmät ja yhteiskunta saavat välillistä hyötyä parantuneesta turvallisuudesta, mutta valtuutus ja sen suomat etuudet koskevat kuitenkin suoraan vain valtuutettua ja valtuutetun omaa liiketoimintaa. (Asiakasneuvontaohje 2016, 3; Suuntaviivat 2014, 16.) Tässä luvussa esitellään ensin AEO-valtuutuksen yleisiä etuja ja sen jälkeen tyyppikohtaiset etuudet erikseen. Kaikista luvussa mainituista eduista on tehty yhteinen koostetaulukko Liite 1.

5.1 Yleiset edut ja hyödyt

AEO-valtuutus huomioidaan tulliviranomaisten riskiluokituksissa aina myönteisellä tavalla, mistä seuraa helpotuksia tullitarkastusmenettelyihin (Asiakasneuvontaohje 2015, 11; Suuntaviivat 2014, 18). AEO-valtuutettuihin kohdistetaan vähemmän fyysisiä tai asiakirjoihin perustuvia tullitarkastuksia kuin muihin toimijoihin. Se, millaisia tarkastuksia helpotukset koskevat, riippuu valtuutustyyppistä. On tärkeää nähdä ero turvallisuuteen liittyvien ja muiden tullilainsäädännöllisten tarkastusten välillä. (Guidelines 2016, 21—22.) Asiaan palataan valtuutustyyppikohtaisesti kappaleissa 5.2 ja 5.3.

Tarkastuksia on joskus pakko tehdä AEO-valtuutuksesta huolimatta. Syynä voi olla tarkastuksen lakisääteisyys, EU:n yleiset tai kansalliset riskiindikaattorit, tavarantyyppi tai alkuperämaa. (Yritysneuvonta 2016.) AEO-valtuutetut kuitenkin priorisoidaan mahdollisissa tarkastuksissa etusijalle eli niiden lähetykset tarkastetaan jonossa ennen valtuuttamattomien toimijoiden lähetyksiä. Tarkastukseen päätyneet AEO-toimijat saavat ehdottaa tulliviranomaiselle tarkastuksen suorituspaikkaa, ja toive toteutetaan jos se ei vaaranna tarkastuksen tuloksia. Näin AEO-toimijalle koituu tarkastuksesta vähemmän viivästystä ja pienemmät kustannukset. (Suuntaviivat 2014, 20—21.) Kaikki AEO-toimijat saavat tietyistä tarkastuksista myös ennakoilmoituksen ennen kuin tavarat on esitettävä Tullille. Tämä helpotus koskee väliaikaista varastointia sekä tilannetta, jossa toimija antaa tulli-ilmoituksen ennen tavaroi-

den oletettua esittämistä. (Delegoitu asetus 2015/2446, 24. artikla 3. kohta; Guidelines 2016, 21; UTK 952/2013, 171. artikla.)

Tavaravirtojen nopeutuminen on toivottu lopullinen hyöty kaikille AEO-toimijoille (Asiakasneuvontaohje 2015, 11). Se on seurausta sekä välittömistä että välillisistä eduista. Välillisiä etuja ei käsitellä tullilainsäädännössä, mutta niillä voi olla merkittävä vaikutus valtuutetun liiketoiminnan kannalta. AEO-hankkeessa mukanaolo auttaa yritystä analysoimaan, seuraamaan ja kehittämään kansainvälisiin toimitusketjuihinsa liittyviä prosesseja. Samalla se parantaa eri osastojen ja yksikköjen välistä tehokkuutta ja avoimuutta. (Suuntaviivat 2014, 21.) Monet yritykset ovat kokeneet suureksi hyödyksi, kun Tullin arvioitsijat käyvät prosesseja läpi arviointi- ja seurantakäynneillään. Arvioitsijat voivat havaita sellaisia asioita, joihin yrityksen arjessa ei ole kiinnitetty huomiota. (Yritysneuvonta 2016.)

Luonnollisestikin AEO-hankkeessa mukanaolo lähentää yrityksen suhteita Tulliin. AEO-toimija voi lisäksi pyytää paikalliselta tulliviranomaiselta luvan käyttää AEO-logoa, jonka asianmukainen käyttö on EU:n tarkasti valvomaa. (Suuntaviivat 2014, 22.) AEO-logo viestii sidosryhmille, että yritys on tulliviranomaisen tarkastama ja luotettavaksi toteama. Monet AEO-toimijat pitävät AEO-logoa esillä Internet-sivuillaan, lomakkeissaan tai sähköpostiviesteissään. (Yritysneuvonta 2016.)

5.2 AEOC-valtuutuksen erityisedut

AEOC-valtuutuksen erityisedut ovat yksinomaan välittömiä ja tullilainsäädännöllisiä. Edut liittyvät tullitarkastuksiin ja yksinkertaistettuihin tullimenettelyihin. (Asiakasneuvontaohje 2015, 12—13.) AEOC-valtuutetuille tehdään vähemmän sellaisia fyysisiä tai asiakirjoihin liittyviä tullilainsäädännöllisiä tarkastuksia, jotka liittyvät muuhun kuin vaarattomuuteen ja turvallisuuteen (Suuntaviivat 2014, 8, 18). Muilla tarkastuksilla tarkoitetaan tässä tarkastuksia liittyen tuonnin, viennin ja passituksen tulli-ilmoitukseen (Yritysneuvonta 2016).

UTK:ssa AEOC-valtuutuksen merkitys tulee vaiheittain korostumaan erityisesti lupa-asioissa. AEOC-valtuutetulla on yksinoikeus seuraaviin yksinkertaistettujen menettelyiden lupiin: keskitetty tulliselvitys, oma-aloitteinen määrääminen ja ilmoittajan kirjanpitoon tehtävä merkintä vapautuksella tavaroiden esittämi-

sestä. Kirjanpitoon tehtävä merkintä tunnettiin aiemmin nimellä kotitullaus. Myös oma-aloitteisessa määräämisessä tavarat voi asettaa tullimenettelyyn kirjanpitoon tehtävällä merkinnällä, mutta sen lisäksi toimija voi itse laskea, paljonko tullia ja muita veroja sen täytyy maksaa. (Tullikoulu 2016; Yritysneuvonta 2016.) Lupa keskitettyyn tulliselvitykseen sen sijaan mahdollistaa tullilmoituksen jättämisen eri jäsenvaltioon kuin jossa tavara ilmoitushetkellä on esitettävissä (Tullikoulu 2016; UTK 952/2013, 179. artikla). AEOC-valtuutettu voi siis vaikkapa tuonnissa ilmoittaa tavarat kotivaltionsa tulliin, vaikka tavarat olisivat vasta saapuneet johonkin toiseen EU:n jäsenvaltioon. Näin tavaran voisi asettaa vapaaseen liikkeeseen jo valmiiksi. (Alpua 2015.) Keskitetty tulliselvitys on passitusta lukuun ottamatta käytettävissä kaikissa tullimenettelyissä. Näiden etujen osalta on kuitenkin huomioitava UTK:n siirtymäaikataulukut, sillä esimerkiksi keskitetty tulliselvitys on mahdollinen vasta kun sille tarkoitettu sähköinen tietojärjestelmä on valmis. Käyttöönotto on odotettavissa vaiheittain vuosina 2019 — 2020. (Tulli 2016j.)

Edellä mainittujen yksinoikeuslupien lisäksi AEOC-valtuutuksesta on etua haettaessa monia muitakin Tullin lupia, sillä lupaprosesseissa halutaan välttää päällekkäisiä arviointeja. AEOC-valtuutetun on siis helpompi saada sellainen lupa, jossa on yhtäläisiä kriteerejä AEOC-valtuutuksen edellytysten kanssa. Sama toimii myös toisin päin eli tietyt luvat osaltaan edesauttavat AEOC-valtuutuksen saantia. (Yritysneuvonta 2016.) Tällaisia lupia ovat muun muassa valtuutettu lähettäjä, valtuutettu vastaanottaja, väliaikaisen varastoinnin lupa, valtuutettu antaja, valtuutettu banaaninpunnitsija ja lupa yksinkertaistettuihin tulli-ilmoituksiin (Guidelines 2016, 20—21).

AEOC-valtuutuksella on mahdollista saada myös suoraa taloudellista etua, sillä toimijat täyttävät yleisvakuusluvan edellyttämän pätevyyskriteerin. Jos syntyneiden tullivelkojen tai muiden maksujen kattamiseksi on annettava yleisvakuus, AEOC-valtuutetut saavat 70 % alennuksen tullivelan yleisvakuudesta. Yleisvakuus tullivelan osalta on siis vain 30 %. Yleisvakuus liittyy kaikkiin tullimenettelyihin. Lisäksi AEOC-toimijat voivat saada alennusta tai kokonaan vapautuksen potentiaalisesta tullivelasta eli vastuuvakuudesta. Vastuuvakuus tarkoittaa sellaista tullivelkaa, joka voi syntyä esimerkiksi varastoinnista tai passituksesta. (Tulli 2016g; Tulli 2016l, 7—11; Tullikoulu 2016; UTK 952/2015, 95. artikla; Yritysneuvonta 2016.) Vapautus tai alennus vastuuvakuudesta määräytyy toimijan vakuusluokan mukaan, mutta yrityksen vakuus

tulee kuitenkin valtuutuksen myötä alenemaan. Vapautuksen saamiseksi toimijalla on oltava riittävät varat, jotka Tulli tarkastaa ja analysoi (Yritysneuvonta 2016). Siinä huomioidaan toimijan tase verrattuna vastuiden ja velkojen määrään (Tulli 2016g). Arvonlisäverovelalle vakuus on 0 % tai 30 % riippuen siitä, onko kyseessä Suomen kansallinen vai EU-laajuinen vakuus (Tulli 2016l, 15). Nämä vakuusedut eivät ala automaattisesti valtuutuksen myöntämisestä, vaan ne täytyy hakea Tullin Lupakeskukselta. AEOC-valtuutetut kuitenkin täyttävät yleisvakuuden vaatiman pätevyyden. (Tulli 2016c, 9.)

5.3 AEOC-valtuutuksen erityisedut

AEOC-valtuutuksen tuomat edut liittyvät toimitusketjuihin ja yleisilmoitusvaiheeseen. Edut voidaan jakaa välillisiin etuihin, tullilainsäädännöllisiin etuihin ja vastavuoroisen tunnustamisen tuomiin mahdollisuuksiin. (Asiakasneuvontaohje 2015, 7, 11.) AEOC-toimijat hyötyvät vastavuoroisesta tunnustamisesta, mikäli niillä on kauppakumppaneita sellaisissa maissa, joiden kanssa EU on tehnyt vastavuoroista tunnustamista koskevan sopimuksen. Edut vaihtelevat sopimuksittain, mutta hyöty voi ilmetä esimerkiksi nopeampina tulliselvityksinä. (Suuntaviivat 2014, 9, 23—24.)

Välilliset edut parantavat toimijan imagoa, sisäisiä prosesseja ja työskentelyolosuhteita (Asiakasneuvontaohje 2015, 11). AEOC-valtuutus osoittaa, että toimija on tunnustettu vaarattomaksi ja turvalliseksi kauppakumppaniksi, ja että toimija pyrkii torjumaan uhkia niissä toimitusketjuissa, joissa se on mukana (Suuntaviivat 2014, 22). AEOC-valtuutettu voi näin ollen saada imagohyötyä ja kilpailuetua asiakashankinnassa, parantaa asiakassuhteidensa jatkuvuutta ja olla vahvoilla etsiessään liiketoimintakumppaneita. AEOC-valtuutetun liiketoimintoja on tarkastettu ja kehitetty yhteistyössä Tullin asiantuntijoiden kanssa. Välillisiä etuja ovat siis myös vähentyneet varkaudet ja pienentynyt hävikki, parempi toimitusvarmuus ja suunnittelutyön helpottuminen. Positiivisia vaikutuksia on myös henkilöstön olosuhteisiin ja sitoutumishalukkuuteen. (Asiakasneuvontaohje 2015, 11—12.)

Tullilainsäädännöllisiä etuja ovat helpotukset tiettyihin tarkastuksiin ja tullimenettelyihin. AEOC-valtuutettuihin kohdistetaan vähemmän sellaisia fyysisiä tai asiakirjoihin perustuvia tarkastuksia, jotka liittyvät vaarattomuuteen ja turvallisuuteen. (Suuntaviivat 2014, 9, 18.) Lisäksi saapumisen tai poistumisen yleis-

ilmoituksen jättänyt AEOS-valtuutettu saa mahdollisesta turvallisuuteen liittyvästä fyysisestä tarkastuksesta ennakoilmoituksen jo ennen kuin tavarat ovat saapuneet unionin tullialueelle tai ennen tavaroiden poistumista unionin tullialueelta, ellei ilmoitus vaarantaisi tarkastuksen tuloksia. Ennakoilmoitus helpottaa logistiikan suunnittelussa. (Suuntaviivat 2014, 17.)

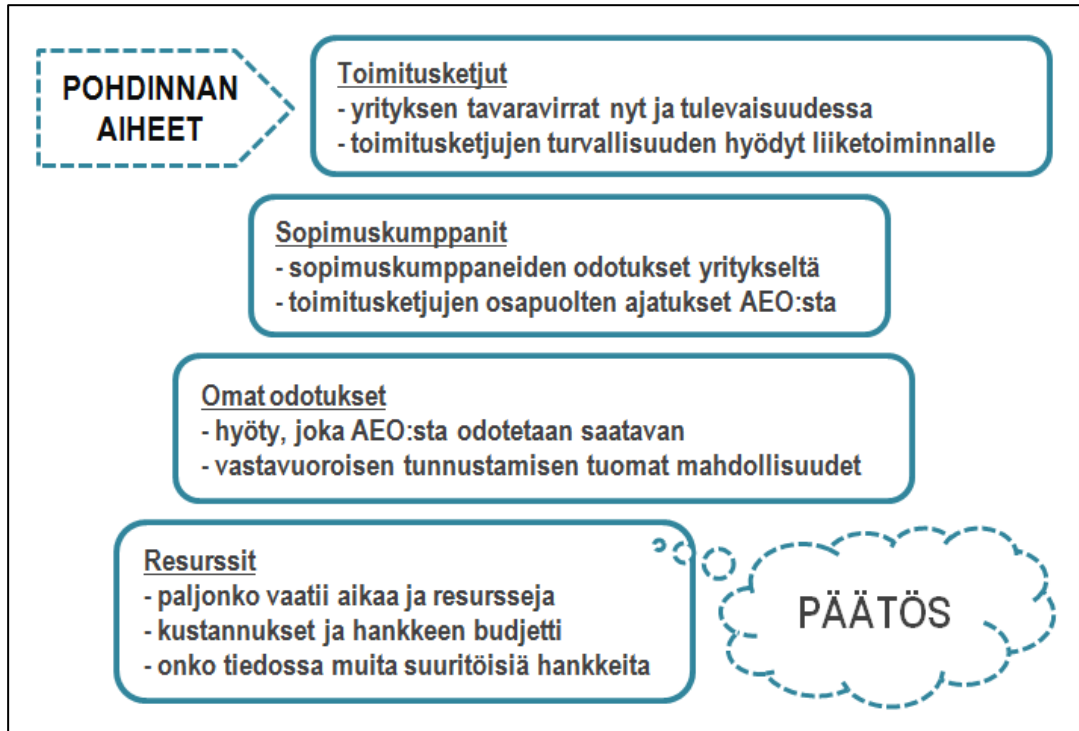
Viennissä ja jälleenviennissä AEOS-toimijan ei tarvitse ilmoittaa lähtöä edeltävällä ilmoituksella niin sanottuja turvatietoja, joita ovat kuljetuksen maksutapa, kauttakuljetusmaat, vaarallisten aineiden koodit sekä lähetyksen ainutkertaiset viitteet eli unique consignment reference, UCR. Uutena etuna AEOS-toimijat saavat tarkastushelpotuksia myös yleisilmoituksiin ja väliaikaisen varastoinnin ilmoituksiin. (Tullikoulu 2016; Yritysneuvonta 2016.)

6 HAKUPROSESSI

Tässä luvussa käydään lävitse koko hakuprosessi ja ne pääedellytykset, jotka hakijayrityksen on täytettävä voidakseen tulla valtuutetuksi talouden toimijaksi. Liikkeelle lähdetään päätöksen synnystä ja esivalmistelusta, ja luku päättyy valtuutuksen myöntämiseen. Luku on kirjoitettu hakijayrityksen näkökulmasta, mutta samalla seurataan tarpeellisin osin myös tulliviranomaisen taustatyökentelyä, jotta hakijalle muodostuu kokonaiskuva prosessista.

6.1 Päätös hakeutumisesta

AEO-valtuutus on vapaaehtoinen, joten kukin hakijaedellytykset täyttävä yritys tekee hakeutumispäätöksensä itse. Yrityksen on puntaroitava valtuutuksen tuomia etuja suhteessa velvoitteisiin ja mahdollisiin rasitteisiin. Tulli tarjoaa maksutonta asiakasneuvontaa ja konsultointia yrityksille, jotka pohtivat valtuutetuiksi talouden toimijoiksi hakeutumista. (Tulli 2016b; Yritysneuvonta 2016.)

Kuva 6. Pohdittavat näkökulmat ennen päätöstä hakea AEO-valtuutusta (Asiakasneuvontaohje 2016, 21)

Kuvassa 6 on esitetty pohdintaa ja päätöksentekoa kuvaavat etenemisaskelmat. Kuten kuvasta ilmenee, valtuutuksesta kiinnostuneen yrityksen kannattaa ennen päätöksentekoa harjoittaa itsetutkiskelua ainakin näistä aiheista: toimitusketjut, sopimuskumppanit, omat odotukset ja resurssit. Lopuksi, kenties näiden pohdintojen kautta, syntyy yrityksen päätös oman hakeutumisprosessin käynnistämisestä. (Asiakasneuvontaohje 2015, 20.)

6.2 Suunnittelu ja esivalmistelu

AEO-valtuutuksen varsinainen hakuprosessi on tarkasti aikataulutettu. Prosessin aikana sekä hakijayritys että tulliviranomainen käyvät perinpohjaisesti läpi monia yrityksen toiminnan osa-alueita, joten huolellinen esivalmistelu, oikea järjestys ja hyvä ajoittaminen ovat erittäin tärkeitä. Lopullinen hakuprosessi sujuu sitä nopeammin mitä parempi esivalmistautuminen on. (Yritysneuvonta 2016.)

Hakuprosessiin valmistautuvan yrityksen on syytä suunnitella hankkeen ajoitusta ja pohtia, miten prosessi nivoutuu yhteen yrityksen lähitulevaisuuden kanssa. Hakijan on varauduttava siihen, että AEO-arvioitsijat ottavat yhteyttä hyvinkin pian hakemuksen jättämisen jälkeen. Arviointikäynnit voidaan aloittaa

lyhyelläkin aikavälillä, joten ajoitus epäonnistuu, jos hakijan esivalmistelu on vielä kesken. Prosessin etenemistä hankaloittavia tilanteita ovat myös esimerkiksi organisaatiomuutokset, tietojärjestelmä uudistukset ja muut suuret muutokset sekä strategisten henkilöiden vaihdokset tai poissaolot. Ei ole suositeltavaa jättää hakemusta, mikäli edellä mainittuja tilanteita olisi tiedossa prosessin aikana. (Yritysneuvonta 2016.)

Hakijayrityksen esivalmistelu alkaa tutustumalla AEO-valtuutuksen vaatimuksiin. Niiden pohjalta yritys arvioi oman toimintansa nykytilaa AEO:n vaatimuksiin peilaten. Tarvittaessa toimintaa kehitetään vaatimuksiin vastaavaksi laatimalla tai päivittämällä ohjeistuksia ja viemällä muutoksia käytäntöön. Viimeisenä mutta kenties työläimpänä vaiheena on pakollisten dokumenttien päivittäminen tai laatiminen. Näitä ovat vaaditut kuvaukset ja ohjeet, AEO-itsearviointikysely sekä hakemuslomake liitteineen. (Asiakasneuvontaohje 2016, 15.)

Vaadittujen kuvausten on oltava kirjallisesti dokumentoituina, päivitettyinä sekä henkilöstön saatavissa ja tiedossa. Tarkkuudeltaan kuvausten on oltava sellaisia, että niistä käy ilmi, miten kyseinen toiminto on organisoitu ja hoidettu yrityksessä. Tärkeää on mainita etenkin prosessiin vaikuttavat ydinseikat, sillä on mahdotonta kirjoittaa kaikkea A:sta Ö:hön. Mitään jo olemassa olevaa ei ole tarpeen kirjoittaa alusta uudestaan, vaan vanhoja dokumentteja voi päivittää vastaamaan AEO-vaatimuksia. Dokumentti voi myös olla rakenteeltaan sellainen, että se kattaa useita vaadittuja osa-alueita. (Yritysneuvonta 2016.)

Jos käytäntöä tai kuvausta ei entuudestaan ole olemassa, sellainen tulee laatia. Suullista informaatiota otetaan vastaan arviointikäynneillä, mutta koko kuvauksen jättäminen suulliseksi voi olla riski. On täysin arvioitsijoiden päätettävissä, meneekö suullinen kuvaus läpi vai tarvitaanko kirjallinen kuvaus. Dokumentoinnin lisäksi vaaditut menetelmät on kuitenkin muistettava viedä myös käytäntöön. Pitemmän päälle ei ole riittävää, että yritys juuri ennen hakemuksensa jättämistä laatii ja mapittaa suuren nipun menetelmä kuvauksia, vaan ne on myös jalkautettava yrityksen toimintaan. (Yritysneuvonta 2016.)

Vaatimukset ovat samat kaikille yrityksille, mutta niitä sovelletaan tarvittaessa huomioiden liiketoiminnan luonne. Vaatimukset vaihtelevat hieman valtuutus-tyypeittäin, sillä esimerkiksi pelkkää AEO-valtuutusta hakevalla ei tarvitse olla sellaista logistiikkajärjestelmää, joka erottelisi unionitavarat muista tavarois-

ta. Myöskään pelkkää AEOC-valuutusta hakevan ei vastaavasti tarvitse täyttää vaarattomuutta ja turvallisuutta koskevia vaatimuksia. (Asiakasneuvonta-ohje 2016, 12—13.) Vaatimusten riittävän toteuttamisen arvioinnissa huomioidaan hakijan liiketoiminta, toiminnan laajuus, yrityksen koko ja toimitusketju-rooli. Pienten ja keskisuurten yritysten osalta lainsäädäntö huomioi niiden erityisominaisuudet suhteessa suurempiin hakijayrityksiin. Pk-yritysten rooli on tärkeä monissa toimitusketjuissa, mutta ilman joustoa kustannukset saattaisivat olla este niiden hakeutumiselle. (Suuntaviivat 2014, 54.)

Kaikkea Tullin toimintaa koskee salassapitovelvollisuus, ja sisältämiensä liikesalaisuuksien vuoksi AEO-materiaalit ovat aivan erityisen salauksen kohteena. Vain Tullin AEO-arvioitsijat voivat katsoa yrityksen toimittamia dokumentteja ja arviointikäyntien tuloksia. (Yritysneuvonta 2016.) Jos yritys on luokitellut dokumentit salassa pidettäviksi, arvioitsijat voivat tutustua niihin myös paikan päällä ennen arviointikäyntien aloittamista (Tulli 2008a, 1).

6.2.1 Vaadittavat kuvaukset ja kriteerit

Tässä kappaleessa käydään läpi ne toiminnot ja osa-alueet, joista AEO-valtuutetulta edellytetään olemassa olevaa kuvausta tai ohjetta. Tummennetun väliotsikoinnin perään on merkitty, mitä valtuutustyyppettä mikäkin vaatimus koskee. Asiaa ei tässä työssä käsitellä kaikkia yksityiskohtiaan myöten, sillä esivalmistelua tekevän yrityksen kannattaa mieluummin suoraan tutustua Tullin asiakasohjeisiin *AEO-hakijalta vaadittavat kuvaukset ja ohjeet* (2008) tai *Vähimmäisvaatimukset AEO-todistusta hakevalle yritykselle* (2008). Aihetta on käsitelty laajasti myös AEO-itsearviointikyselyn täyttöohjeessa *AEO-itsearviointilomakkeen selittävät huomautukset*.

Kaupallisten tietojen ja kuljetustietojen hallinta, AEOC / AEOS / AEOF

Nämä vaatimukset koskevat soveltuvin osin kaikkia haettavia valtuutustyyppettä. Vaadittuihin kuvauksiin kuuluvat yrityksen tietojärjestelmäkuvaus kaavio- ja tekstimuodossa, kirjallinen selvitys talous-, logistiikka- ja toiminnanohjausjärjestelmistä, selvitys kolmansien maiden tavara- ja tietovirtojen hallinnasta sekä kuvaus arkistointimenettelyistä (Tulli 2008a, 1—3).

Yrityksessä on oltava kaupallisia ja kuljetustietoja varten sisäisen valvonnan järjestelmä, jossa on nimetyt vastuuhenkilöt ja toimintatavat ongelmatilanteisiin. Yrityksen kirjanpidon tulee mahdollistaa jälkikäteiset kirjanpidolliset tarkastukset, ja siinä tulee olla aukoton jäljitysketju eli audit trail. (Tulli 2008b, 2.) Audit trailissa jokaisen kirjauksen yhteyteen merkitään viittaus lähteeseen, ja sen avulla voidaan vaikkapa jäljittää, mitä on tehty ja kenen toimesta (AEO-itsearviointilomakkeen selittävät huomautukset, 11). Tavaravirtoihin liittyvät toimintatavat kirjauksine ja muine vaiheineen on kuvailtava saapuvasta tavarasta lähtevään asti (Tulli 2008b, 3).

Puutteita tai monitulkintaisuuksia on ollut etenkin yritysten arkistointimenettelyissä. Arkistointimenettelyt eivät liity tietojärjestelmiin, vaan kolmansien maiden tavaravirtojen asiakirjojen säilytykseen. Kuvauksessa tulisi kertoa asiakirjojen säilytystapa ja paikka. Esimerkiksi hoitaako arkistoinnin tilitoimisto, huoltisija vai yritys itse, ketkä ovat vastuuhenkilöt, kuinka arkistointitiloihin pääsee ja keillä on oikeus käsitellä arkistoa. (Tulli 2008a, 3; Yritysneuvonta 2016.)

Turvallisuusvaatimukset, AEOS / AEOF

Ne hakijat, jotka ovat kiinnostuneita toimitusketjunsä vaarattomuudesta ja turvallisuudesta, toimittavat lisäksi seuraavat kuvaukset: turvallisuusjohtaminen, henkilöturvallisuus, kiinteistö- ja toimitilaturvallisuus, logistiikan ja tuotannon turvallisuus sekä toimitusketjun turvallisuus (Tulli 2008a, 3—4).

Kiinteistö- ja toimitilaturvallisuuteen kuuluvat rakenteellinen suojaus ja turvallisuusvalvonta, avainhallinta ja vieraiden ohjaus (Tulli 2008b, 4). Toimitilaturvallisuus on erittäin tärkeää, ja yrityksen koko toiminta-alueen tulee olla suojattu ja valvottu. Aitauksiin, portteihin, oviin, lukituksiin ja kulunvalvontaan on syytä kiinnittää erityistä huomiota. Edes rahtiyksikköihin ei saa päästä mitään tai keittää sinne kuulumatonta. (Yritysneuvonta 2016.) Tulli edellyttää myös, että yritys on tehnyt tai teettänyt dokumentoidun uhka- ja riskiarvioinnin. Mikäli sellaista tai turvallisuussuunnitelmaa ei ole esittää, tarkastus voidaan päättää ennenaikaisesti tai suositella jopa hakemuksen hylkäämistä. (AEO-itsearviointilomakkeen selittävät huomautukset, 18—19.)

Logistiikan ja tuotannon turvallisuuteen sisältyy tavaroiden ja asiakirjojen käsittely, kuljetuskalusto ja rahtiyksiköt, saapuvat tavarat, tavaroiden varastointi, tuotanto sekä lastaus (Tulli 2008b, 5). Toimitusketjujen turvallisuus tarkoittaa, että yrityksen tulee tunnistaa ja arvioida toimitusketjujensa osapuolet. Sopimuskumppaneiden tai ulkoistettujen palveluntarjoajien kanssa tehtäviin sopimuksiin tulee mahdollisuuksien mukaan sisällyttää turvallisuusvelvoitteita ja valvoa niiden noudattamista. (Asiakasneuvontaohje 2016, 13; Tulli 2008b, 6.)

Henkilöturvallisuudella ei tarkoiteta työturvallisuutta, vaan turvallisuusriskien huomiointia henkilöstöpolitiikassa. Yrityksellä tulee olla turvallisuusmenettelyt uuden henkilön rekrytointia, määräaikaista työntekijöitä ja työsuhteiden päättymistä varten. Myös henkilöstön turvallisuusosaamiseen tulee panostaa. (Asiakasneuvontaohje 2016, 13.) Uutena edellytyksenä yrityksen on nimettävä turvavastaava eli eräänlainen turvayhteyshenkilö. Turvavastaavalle ei ole erityistä pätevyysvaatimusta, mutta hänen on syytä olla tietoinen AEO-asioista. (Yritysneuvonta 2016.)

Pätevyyskriteeri, AEOC / AEOF

Pätevyyskriteeri on UTK:n myötä uusi edellytys AEOC-valtuutetuille. Pätevyysvaatimus koskee niitä tullitoimintoja, joita yritys tekee. Jos yritys harjoittaa vaikkapa sekä tuontia että vientiä, molempiin täytyy olla pätevyys. Pätevyys voi olla hakijan Y-tunnuksella tai työntekijällä, mutta sen voi myös ulkoistaa. Pätevyys on osoitettava joko käytännön kokemuksena tai koulutuksen kautta muodollisena pätevyytensä. Kokemus kelpaa pätevyudeksi, mikäli hakijalla on kolmen vuoden kokemus kyseisestä tullimenettelystä tai mikäli yrityksellä on jo ollut kolmen vuoden ajan yksinkertaistustilaisuus kyseiseen menettelyyn. Koulutuksen suhteen oli vielä kirjoitushetkellä linjaamatta, millainen koulutus hyväksytään pätevoittäväksi. Tullialan ammattitutkinto ja Osaava tulliselvitys ammattitaidolla OTA -kurssi ainakin ovat riittäviä. (Tullikoulu 2016; Yritysneuvonta 2016.)

Pätevyyskriteerin täyttymisen voi ulkoistaa, mikäli yritys on ulkoistanut tullitoimintonsa. Jos siis huolintaliike hoitaa yrityksen tullitoiminnot, huolintaliike voi täyttää yrityksen puolesta pätevyyskriteerin. Ulkoistaminen edellyttää sujuvaa informaatiokulkua yrityksen ja huolitsijan välillä. Vastuu pätevyyden täyttymi-

sestä, virheistä, rikkomuksista ja jälkiverotuksista on edelleen yrityksellä itsellään. Tulli arvioi ulkoistetunkin pätevyyden täyttymisen. (Yritysneuvonta 2016.)

6.2.2 AEO-itsearviointikysely

AEO-itsearviointikyselyn tavoitteena on nopeuttaa ja yksinkertaistaa varsinaista hakuprosessia. Hakija täyttää lomakkeen ennen hakemuksen jättämistä ja toimittaa täytetyn lomakkeen asianosaiselle tulliviranomaiselle. Itsearviointikysely on avuksi sekä hakijalle että Tullille. Sen täyttäminen auttaa hakijaa ymmärtämään valtuutuksen edellytykset ja tarkastelemaan hakukelpoisuuttaan. Tulliviranomainen saa lomakkeen avulla tietoja, joilla se voi hahmottaa hakijan liiketoimintaa paremmin. (AEO-itsearviointilomakkeen selittävät huomautukset, 1.)

Itsearviointikyselyyn on koottu osioittain keskeisiä kysymyksiä asioista, joilla on merkitystä AEO-valtuutuksen kannalta (AEO-itsearviointilomakkeen selittävät huomautukset, 1). Osioita ovat yrityksen yleistiedot, osoitus tullivaatimusten noudattamisesta, yrityksen kirjanpito- ja logistiikkajärjestelmä, taloudellinen vakavaraisuus sekä vaarattomuutta ja turvallisuutta koskevat vaatimukset (AEO-itsearviointikysely). Lomakkeen täyttö on hakijalle laaja-alainen yrityksen sisäinen prosessi. Mukaan on otettava kaikki tarvittavat kansainväliseen toimitusketjuun osalliset osastot, kuten logistiikka-, tullaus-, kirjanpito-, laskenta-, hankinta-, myynti-, turvallisuus- ja laatuosasto. (AEO-itsearviointilomakkeen selittävät huomautukset, 3.)

Lomake on syytä täyttää huolellisesti, mutta vastaukset tulee esittää tiiviinä yhteenvetoina. Täytön rinnalla kannattaa lukea Tullin laatimaa kokoelmaa *AEO-itsearviointilomakkeen selittävät huomautukset*, joka on ladattavissa Tullin Internet-sivuilta. Se sisältää täsmentäviä kysymyskohtaisia ohjeita ja tarkastelunäkökulmia. Mikäli yrityksellä on olemassa dokumentoituja kuvauksia tai ohjeistuksia, voidaan vastauksena viitata kyseisiin asiakirjoihin. Jotkut kysymykset voi kuitata myös viittaamalla jo voimassa olevaan tullilupa- tai muuhun sertifikaattiin, jossa on samoja edellytyksiä kuin AEO-valtuutuksessa. Mainitut asiakirjat on pidettävä valmiina tulliviranomaisen arviointikäyntiä varten. Ne voidaan myös toimittaa liitteinä hakemuksen mukana. (AEO-itsearviointilomakkeen selittävät huomautukset, 1—3.)

Kaikkiin kysymyksiin tulee ottaa kantaa, jottei vastauksia läpi käyvälle tulliviranomaiselle jää epäselväksi, onko hakija jättänyt vastaamatta tahattomasti vai tarkoituksella (Yritysneuvonta2016). Kaikki kysymykset tai osiot eivät kuitenkaan ole sovellettavissa kaikille hakijayrityksille. Kysymysten aiheellisuus riippuu hakijan roolista toimitusketjussa, liiketoiminnan luonteesta sekä haetavasta valtuutustyyppistä. Mikäli jokin kysymys ei koske hakijaa, tulee vastaukseksi kirjoittaa "Ei sovellettavissa" ja perustella lyhyesti syy, miksi kysymys ei ole aiheellinen. Perusteluksi riittää esimerkiksi maininta hakijan toimitusketjuroolista tai haettava valtuutustyyppi. (AEO-itsearviointilomakkeen selittävät huomautukset, 1—2.) Samalla yrityksellä voi kuitenkin olla useita rooleja, kuten valmistaja ja viejä (Yritysneuvonta 2016).

Hakeutumisprosessi ei kaadu yksittäiseen epätydyttävään vastaukseen, sillä kunkin arviointiperusteen täyttymistä arvioidaan kokonaisuutena. Tulli pyytää hakijaa tarvittaessa täydentämään vastauksia. (AEO-itsearviointilomakkeen selittävät huomautukset, 2; AEO-toimipiste 2016.) Virallinen itsearviointikysely on Webropol-pohjainen lomake, jonka saa linkkinä sähköpostitse Tullin AEO-toimipisteestä (Yritysneuvonta 2016). Aiemmin itsearviointikyselyn täyttäminen oli pelkkä suositus, mutta UTK:n myötä se on pakollista kaikille hakijoille (Delegoitu asetus 2015/2446, 26. artikla 1. kohta; Tullikoulu 2016).

6.3 AEO-hakemuslomake

AEO-valtuutuksen hakemus on yksisivuinen lomake, jossa kysytään hakijan perustietoja, tullaustoimintoihin liittyviä tietoja ja pyydetään valitsemaan haettava valtuutustyyppi (Tullilomake nro 689s_07). Hakemuksen mukana tulee toimittaa sen seitsemän pakollista liitettä sisältäen tiedot näistä asioista: yrityksen omistajat, tulliasioista vastaava henkilö, taloudellinen toiminta, hakijan toimipisteet, konsernirakenne ja intressiyhtiöt, organisaatiokuvaus sekä suostumus AEO-valtuutuksen tietojen julkaisemiseen. Hakija voi myös toimittaa Tullille vuosikertomuksensa, josta vastaavat tiedot saattavat löytyä jo valmiiksi. (AEO-todistuksen hakemus- ja liitelomakkeiden täyttöohje 2013,1.)

6.3.1 Hakemuksen jättäminen

Hakemus on Y-tunnuskohtainen ja se on jätettävä siihen EU:n jäsenvaltioon, jolla on parhaimmat tiedot hakijayrityksen tullaustoiminnoista. Suomalaiset yritykset jättävät hakemuksensa Suomeen. Mikäli jättömaa ei ole itsestään selvä, jätetään hakemus siihen jäsenvaltioon, jossa säilytetään yrityksen tullaustoimiin liittyvää pääkirjanpitoa, tai jossa siihen voidaan tutustua. (Suuntaviivat 2014, 50.) Yksi toimija saa jättää vain yhden hakemuksen, ja se kattaa hakijan kaikki pysyvät toimipaikat EU:n alueella (Delegoitu asetus 2015/2446, 26. artikla 2. kohta). Jos kyseessä on konserni, jonka emoyhtiö hakee yhteishakemuksella, jätetään hakemus ensisijaisesti siihen jäsenvaltioon, jossa sijaitsee konsernin Euroopan päätoimipaikka tai logistisen hallinnoinnin keskus (Suuntaviivat 2014, 50; Tulli 2016h).

Hakemuksen vastaanottaa Tullin Lupakeskuksen AEO-toimipiste joko kirjallisesti tai sähköisesti (AEO-todistuksen hakemus- ja liitelomakkeiden täyttöohje 2013, 1). Hakemuksen ja liitteiden mukana lähetetään myös täytetty AEO-itsearviointikysely sekä vaaditut kuvaukset ja ohjeet (Asiakasneuvontaohje 2016, 17).

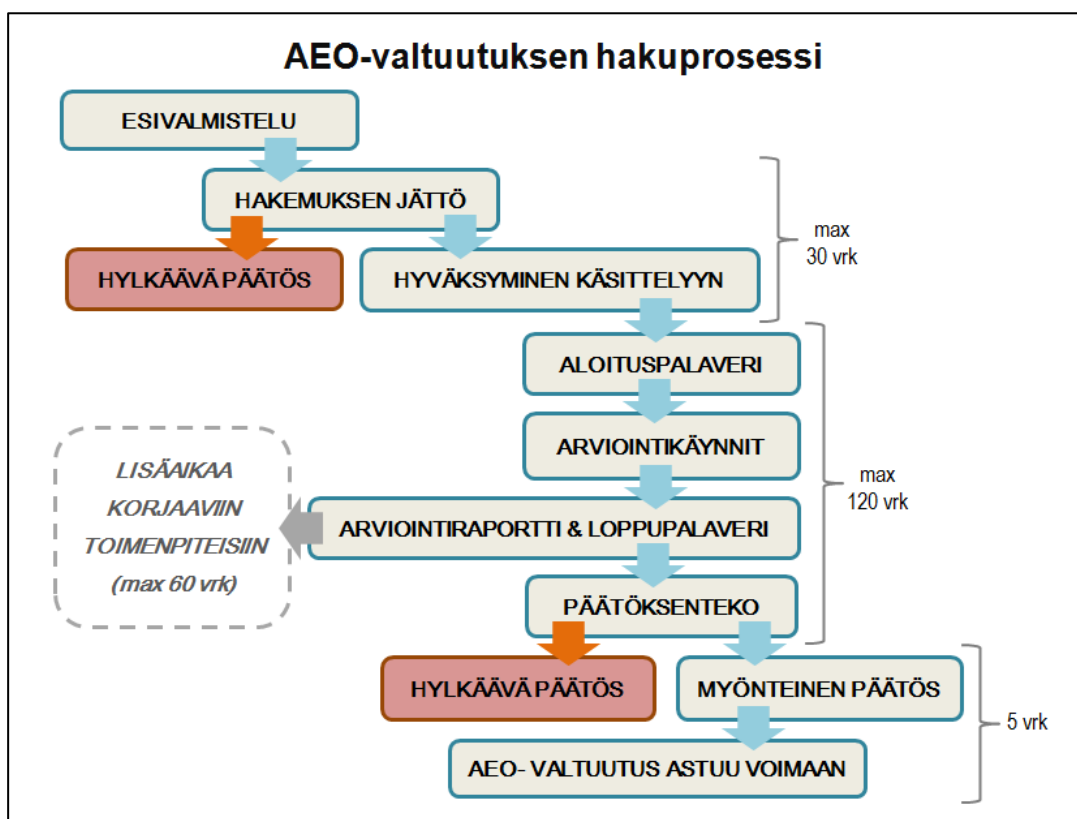
6.3.2 Hakemuksen hyväksyminen käsittelyyn

Hakemuksen vastaanotettuaan tulliviranomaiset tutkivat sen 30 kalenteripäivän kuluessa ja pyytävät hakijaa tarvittaessa täydentämään tietoja (AEO-todistuksen hakemus- ja liitelomakkeiden täyttöohje 2013, 1; Suuntaviivat 2014, 11, 51—52). Hakemuksen on oltava muodollisesti oikein laadittu, sisältävä pakolliset tiedot ja oltava osoitettu oikeaan jäsenmaahan. Hakijalta ei saa olla kumottu AEO-valtuutusta viimeisen kolmen vuoden aikana. Hakija ei saa olla tuomittu vakavasta rikoksesta, eikä hakijan laillinen edustaja saa olla tuomittu tullilainsäädännön rikkomisesta. Hakijayrityksen on oltava vakavarainen, eikä se saa olla konkurssimenettelyssä. Tiedot tarkastetaan kolmelta edeltävältä vuodelta. (Asiakasneuvontaohje 2015, 14; Tulli 2016h.) Mikäli yrityksellä on jo entuudestaan Tullin myöntämiä lupia, myös niiden lupaehtojen noudattaminen tarkastetaan (Yritysneuvonta 2016). Hakijalle ilmoitetaan tieto hakemuksen hyväksymisestä käsittelyyn tai hylätyn hakemuksen hylkäämis-

perusteet (Suuntaviivat 2014, 52). Mikäli hakemusta ei hyväksytä käsittelyyn, uuden hakemuksen voi tehdä kolmen vuoden kuluttua (Yritysneuvonta 2016).

6.4 Arviointi ja päätöksenteko

Kun hakemus on hyväksytty käsittelyyn, alkaa hyväksymispäivästä lähtien enintään 120 kalenteripäivää kestävä prosessi, jonka aikana tulliviranomaisen on analysoitava tietoja hakijasta, suoritettava arviointikäynnit ja tehtävä päätös valtuutuksen myöntämisestä. Tulli voi pidentää määräaika 60 kalenteripäivällä, mikäli se ei olosuhteiden vuoksi pysty tekemään päätöstä määräajassa. Määräajan pidentymisestä ilmoitetaan hakijalle ennen alkuperäisen määräajan päättymistä. Myös hakija voi pyytää määräajan pidennystä tehdäkseen parantavia muutoksia toimintaansa. Pidennetyin määräajan on oltava kohtuullinen suhteessa aiottuihin muutoksiin, ja tulliviranomaiselta on saatava suostumus pidennykseen. (Suuntaviivat 2014, 11, 73.)

Kuva 7. AEO-valtuutuksen hakuprosessin eteneminen hakijan näkökulmasta (Asiakasneuvontaohje 2016, 14)

Kuvassa 7 on esitetty tyypillinen AEO-valtuutuksen hakuprosessi niiltä osin kun se hakijayritykselle näyttäytyy. Kuva on ideaalitilanne, joten siinä ei huomioida mahdollisia tapauskohtaisia viivästyksiä tai tarvetta toimittaa lisämateriaaleja tulliviranomaiselle. Seuraavissa kappaleissa 6.4.1 ja 6.4.2 käsitellään hakuprosessin vaiheet siitä lähtien kun hakemus on hyväksytty käsittelyyn.

6.4.1 Arviointi

Arviointiprosessin tarkoituksena on varmistaa, että hakijan toiminta vastaa AEO-valtuutuksen edellyttämiä vaatimuksia. Prosessin aikana tulliviranomainen tutkii, ovatko hakijan toimitusketjut turvallisia, vastaavatko yrityksen dokumentoidut menettelytavat, prosessit ja ohjeistukset valtuutetun talouden toimijan vaatimuksia ja toteutetaanko niitä myös käytännössä. Arviointia ohjaavia periaatteita ovat vapaaehtoisuus, prosessin aikana oppiminen, toiminnan luonteen huomioiminen, arviointien yhdenmukaisuus sekä toimitusketjujen turvallisuuden varmistaminen hakijan ja Tullin yhteistyöllä. (Asiakasneuvontaohje 2015, 28—29.)

Arvioinnin neljä osa-aluetta ovat tullivaatimusten noudattaminen, taloudellinen vakavaraisuus, kirjanpito- ja logistiikkajärjestelmä sekä turvallisuusnormit. Tullivaatimusten noudattamista ja taloudellista vakavaraisuutta tulliviranomaiset arvioivat omasta järjestelmästänsä saatavista tiedoista sekä hakemuksen liitetiedoista, muut osa-alueet arvioidaan hakijan laatimien dokumenttien ja arviointikäyntien perusteella. Tullivaatimusten noudattaminen, vakavaraisuus sekä kirjanpito- ja logistiikkajärjestelmän arviointi koskevat kaikkia valtuutustyyppisiä. Turvallisuusnormien arviointi koskee ainoastaan AEOS- ja AEOF-valtuutuksia. (Asiakasneuvontaohje 2015, 31.)

Riskinarvioinnissa tulliviranomainen arvioi hakijaan liittyviä riskejä ja laatii niiden pohjalta tarkastussuunnitelman. Painopisteet riippuvat ensisijaisesti hakijan toimijaroolista kansainvälisessä toimitusketjussa. Tärkeitä painotuksia ovat myös hakijakohtaiset riskit. Tulliviranomaisen tehtävänä on arvioida, miten hyvin hakija torjuu toimintaansa liittyviä riskejä. (Asiakasneuvontaohje 2015, 30; Suuntaviivat 2014, 67). WCO kuvailee riskinhallintaoppaassaan, että tullin näkökulmasta riskillä tarkoitetaan tullilainsäädännön noudattamatta jättämisen mahdollisuutta. AEO:n Suuntaviivat laajentaa WCO:n määritelmää tarkoitta-

maan riskillä sen todennäköisyyttä, että toimella tai tapahtumalla olisi kielteinen vaikutus yrityksen kykyyn täyttää AEO-valtuutuksen edellytykset ja arviointiperusteet. Riskin merkitystä arvioidaan siis ottamalla huomioon sekä tapahtuman ilmenemisen todennäköisyys että sen mahdollinen vaikutus. (Suuntaviivat 2014, 67—68.)

Riskinarviointia varten Tullilla tulee olla kerättynä tarpeeksi tietoa, jotta hakijan organisaatiota ja liiketoimintaa voidaan ymmärtää tarpeeksi syvällisesti. Hakijan toimittamien tietojen lisäksi tulliviranomainen saa tietoja omasta järjestelmästä, muilta viranomaisilta, riski-indikaattoreista ja yleisesti saatavilla olevista lähteistä, kuten uutisista, Internetistä ja erilaisista raporteista. Tulliviranomainen analysoi keräämänsä tiedon, jotta se olisi paikkansa pitävää ja merkityksellistä arvioinnin kannalta. Hakijan on huolehdittava, että tulliviranomaisella on käytössään tuorein tieto ja tarvittaessa toimitettava päivitettyt tiedot hakuprosessin aikana vanhentuneiden tilalle. (Suuntaviivat 2014, 53.)

Riskinarviointiin perustuen tulliviranomainen laatii itselleen tarkastussuunnitelman. Suunnitelma tehdään hakijakohtaisesti oletettujen riskien perusteella, ja sen painotus määräytyy oletetun riskin suuruuden mukaan. Suunnitelmasta käyvät ilmi kunkin tarkastettavan osa-alueen riskit, tarkastettavat asiat, haastateltavat henkilöt, riskianalyysimatriisi sekä mahdollisen liiketoimi- tai turvallisuustestin tyyppi, suoritustapa ja ajankohta. (Suuntaviivat 2014, 69.)

Hakijan kannalta näkyvä arviointiprosessi alkaa pääarvioitsijan ja yrityksen yhteishenkilön välisellä aloituspalaverilla, jossa sovitaan tulevien arviointikäyntien ajankohdat, kohteet ja toimenpiteet. Aloituspalaveriin kuuluu myös hakijan pitämä esitys yrityksen toimipisteistä ja toimitusketjuista. (Asiakasneuvontaohje 2015, 32; Tulli 2016h.) Hakijayrityksen on suositeltavaa nimetä henkilö, joka koordinoi arviointiprosessia ja huolehtii arviointikäyntien aikataulun pitävyydestä (Yritysneuvonta 2016).

AEO-arviointikäynti on riskiin perustuva järjestelmätarkastus. Riskiin perustuvassa tarkastuksessa lähestymistapana on analysoida riskit, määrittää hyväksytyt kynnyksarvot ja laatia kohdennettuja tarkastusohjelmia. Tarkastusresurssien kohdentaminen on tärkeää, sillä etenkin suuriin tai monikansallisiin yhtiöihin ei ole valmiuksia tehdä kaikenkattavia arviointikäyntejä. Keskeisiä painopisteitä, joihin arvioitsijat kiinnittävät huomiota, ovat suurimpien riskien tunnistaminen, hakijan riskinarvioinnin ja sisäisen valvonnan tehokkuus sekä ha-

kijan korjaavat ja lieventävät toimet. Arviointikäynnin tavoitteena on muodostaa toimintakehys tunnistettujen riskien vaikutuksen vähentämiseksi, jotta tasolisi AEO-valtuutuksen edellytysten mukainen. (Suuntaviivat 2014, 69—70.)

AEO-arvioitsijat tekevät yritykseen keskimäärin kahdesta kolmeen kohdennettua arviointikäyntiä riippuen hakijan toiminnan luonteesta ja laajuudesta. Arviointikäynnit tehdään pääsääntöisesti niihin tiloihin, jotka ovat hakijan tullitoiminnan kannalta merkityksellisiä. (Tulli 2016h.) Arviointikäynti kestää yhdestä kahteen päivää toimipistettä kohden. Tulli lähettää paikalle aina kaksi AEO-arvioitsijaa. Myös hakijan tulee nimetä omat edustajansa arviointikäynneille. Arviointikäynnin sisältö koostuu toimipistekierroksesta hakijan tiloissa ja mahdollisesta yritysesittelystä. Lisäksi arvioitsijat haastattelevat eri osa-alueiden vastuuhenkilöitä sekä tarvittaessa muuta henkilökuntaa. Arviointikäynnit eivät ole pistokokeita, vaan niistä sovitaan aina etukäteen myös AEO-valtuutuksen myöntämisen jälkeen. (Asiakasneuvontaohje 2015, 32—33.)

6.4.2 Päätöksenteko

Arviointiprosessin tulokset esitellään arviointiraportissa, jota kutsutaan myös loppuraportiksi. Arviointiraportti kokoaa ja tiivistää arviointiprosessin osat, ja siihen on analysoitu, miten hakija täyttää AEO-valtuutuksen vaatimukset. Siitä ilmenevät myös mahdolliset havaitut poikkeamat tai kehitysalueet. (Asiakasneuvontaohje 2016, 25.) Arviointiraportti sisältää lopuksi suosituksen, myönnettäisiinkö hakijalle arviointiprosessin perusteella AEO-valtuutus vai ei. Mikäli raportissa ei puolleta valtuutuksen myöntämistä, perustellaan hylkäysesitys yksityiskohtaisesti. (Suuntaviivat 2014, 71.)

Hakija vastaanottaa arviointiraportin loppupalaverissa, jossa Tullin arvioitsijat esittelevät arviointiprosessin tulokset. Niin kutsuttu hyvä käytäntö tarkoittaa, että huomautettavaa ei löytynyt. Raporttiin kirjattu poikkeama sen sijaan velvoittaa hakijaa tarttumaan toimeen ja korjaamaan poikkeaman ennen kuin AEO-valtuutus voidaan myöntää. Tullin on todettava poikkeama korjatuksi ennen valtuutuksen myöntämistä. Mikäli raporttiin on merkitty yrityksen toiminnasta jokin kehitysalue, hakijan on laadittava kehitysalueelle toimintasuunnitelma. Kehitysalue ei ole este AEO-valtuutuksen myöntämiselle, mutta tulliviranomaisen on ensin hyväksyttävä hakijan toimintasuunnitelma. Suunnitelman

täytäntöönpano varmistetaan ensimmäisellä seurantakäynnillä. Poikkeamien ja kehitysalueiden korjaaviin toimenpiteisiin saa tarvittaessa lisäaikaa. (Asiakasneuvontaohje 2016, 14, 25.)

Lopullinen päätös perustuu koko tässä luvussa 6 kuvattuun monivaiheiseen lupamenettelyyn, joka alkaa hakemuksen jättämisestä ja päättyy arviointiprosessin loppuun vientiin. Päätöksenteko on prosessin viimeinen vaihe. Hakuprosessin aikana tulliviranomainen on kerännyt ja analysoinut runsaasti tietoa hakijasta, ja päätöksenteossa otetaan huomioon kaikki ajantasaiset tiedot sekä arvioinneissa tehdyt päätelmät, mukaan lukien arviointiraportin suositukset. (Suuntaviivat 2014, 72.)

Mikäli päätös tulisi sen hetkisen arvion mukaan olemaan hylkäävä, hakijalle ilmoitetaan tilanteesta ennen lopullista päätöstä. Hakijalla on oikeus tulla kuuluksi ja antaa täydentäviä tietoja. Hakijan vastineelle on asetettu 30 kalenteripäivän määräaika, jotta kuuleminen ei pitkittäisi prosessia kohtuuttomasti. Jos vastinetta ei toimiteta määräaikaan mennessä, hakija luopuu oikeudestaan tulla kuulluksi. Tulliviranomainen huomioi täydentävät tiedot ja lisätodisteet arvioidessaan valtuutuksen edellytysten täyttymistä lopullista päätöstä varten. Hylkäysuhan alla ollut hakemus voi näin ollen saavuttaa myönteisen päätöksen. (Suuntaviivat 2014, 72.)

Lopullisesta päätöksestä ilmoitetaan hakijalle kirjallisesti (Suuntaviivat 2014, 73). Valtuutus astuu voimaan viiden päivän kuluttua päätöksenteosta, ja tieto valtuutuksesta julkaistaan luvanvaraisesti EU:n komission Internet-sivuilla viiden työpäivän kuluessa (Delegoitu asetus 2015/2446, 29. artikla; Yritysneuvonta 2016). Myönteisen päätöksen saanut hakija on näin ollen valtuutettu talouden toimija ja saa käyttöönsä valtuutuksen mukanaan tuomat ominaisuudet (Tulli 2016h).

Hylkäävässä päätöksessä ilmoitetaan hylkäämisen perusteet ja kerrotaan oikeudesta hakea muutosta. Muutoksenhaussa menetellään Unionin tullikoodexin muutoksenhakua koskevien artiklojen mukaan. Muutosta haettaessa on esitettävä kirjallisesti muutoksenhaun perusteet asiaan liittyvien asiakirjojen kera. (Suuntaviivat 2014, 73.) Muutosta täytyy hakea siinä jäsenvaltiossa, josta päätöstä on haettu tai jossa se on tehty (UTK 952/2013, 44. artikla 3. kohta). Hylkäävä päätös näin prosessin loppuvaiheessa on epätodennäköistä, sillä hylkäys tapahtuu yleensä jo aikaisemmin mikäli se on tapahtuakseen. Hylä-

tystä hakemuksesta julkaistaan tieto komission Internet-sivuilla, jotta yritys ei voisi kolmen vuoden hakukiellon aikana jättää hakemusta johonkin toiseen EU:n jäsenvaltioon. (Yritysneuvonta 2016.)

7 YLLÄPITO JA LOPETUS

AEO-valtuutus ei ole kertaluontoinen ponnistus, vaan toistaiseksi voimassa oleva turvallisuussertifikaatti, joka vaatii aktiivista ylläpitoa. Valtuutetun talouden toimijan odotetaan jatkuvasti seuraavan ja kehittävän toimintaansa AEO-valtuutuksen edellytysten osalta. Lisäksi AEO-toimijan tulee edistää turvallisuusajattelua niissä toimitusketjuissa, joissa se on mukana. Valtuutuksen ylläpitoimet koostuvat toimijan sisäisestä omavalvonnasta ja Tullin suorittamasta seurannasta. (Asiakasneuvontaohje 2016, 26—28.)

Tässä työn viimeisessä teorialuvussa käydään läpi AEO-toimijan elämää valtuutuksen myöntämisen jälkeen. Ylläpitoon liittyvät asiat, valtuutuksen keskeytyminen sekä kumoaminen ovat huomionarvoisia asioita, jotta jo AEO-valtuutusta harkitsevalla yrityksellä on realistinen käsitys valtuutuksen tuomista velvollisuuksista.

7.1 Omavalvonta ja velvollisuudet

AEO-valtuutetun oman toiminnan säännöllistä valvontaa kutsutaan AEO-omavalvonnaksi. Sen tavoitteena on, että toimitusketjun riskit pysyvät toimijan hallinnassa, ja että virheet sekä poikkeamatilanteet tunnistetaan ja korjataan. AEO-omavalvonta on syytä sisällyttää yrityksen omiin valvonta- ja riskienhallintajärjestelmiin, jotta riskien ennustaminen olisi mahdollisimman tehokasta. (Tulli 2016a.) Taulukossa 2 esitetään AEO-toimijan velvollisuudet sekä vaaditut vuosiraportit.

Taulukko 2. AEO-valtuutuksen omavalvontaa ja ylläpitoa koskevat velvollisuudet (Asiakasneuvontaohje 2015, 36; Tulli 2016a)

AEO-valtuutetun velvollisuudet	
Jatkuvat velvollisuudet	Säännölliset velvollisuudet
Nimetty yhteyshenkilö vastaamaan AEO-asioista	Vuosittainen omavalvontaraportti Tullille
Saavutetun tason ylläpito, päivitys ja seuranta	Määrätty määrä tulli-ilmoituksia tulee tarkastaa ja raportoida Tullille vuosittain (AEOC / AEOF)
Toimitusketjujen turvallisuuden kehittäminen sopimus Kumppaneiden kanssa	Tullin seurantakäynnit 1—4 vuoden välein
Ilmoitusvelvollisuus Tullille kaikista valtuutukseen vaikuttavista muutoksista	

Taulukon 2 mukaisesti AEO-toimijan jatkuvat velvollisuudet voidaan jakaa neljään osaan. Lisäksi omavalvontaan kuuluu valtuutustyyppistä riippuen kaksi jatkuvuotista raporttia. Valtuutetun velvollisuuksiin lukeutuvat vähintään yksi nimetty AEO-asioista vastaava henkilö ja saavutetun tason ylläpito, sisältäen kuvausten ja ohjeistusten tarpeenmukaisen päivittämisen. Valtuutetulla on Tullille ilmoitusvelvollisuus kaikista sellaisista muutoksista, jotka voisivat vaikuttaa valtuutuksen sisältöön tai jatkuvuuteen. (Asiakasneuvontaohje 2015, 36.) Ilmoitusluontoisia asioita ovat esimerkiksi muutokset hakemuslomakkeen tai pakollisten liitteiden tietoihin, liiketoiminnan luonteen tai rakenteen muutokset, muuttunut taloudellinen asema, tullivirheet, vakavat turvallisuuspuutokset tai muut epäilyt siitä, etteivät valtuutuksen edellytykset enää täyty (Suuntaviivat 2014, 77—78).

AEO-toimijalla on myös velvollisuus kehittää toimitusketjujen turvallisuutta yhteistyössä kauppaja- ja sopimus Kumppaneidensa kanssa, sillä vastuu tavarankoskemattomuuden turvaamisesta jatkuu silloinkin, kun tavara ei varsinaisesti ole AEO-toimijan hallussa. Ihannetilanteessa kaikki toimitusketjun osapuolet olisivat AEO-valtuutettuja. (Syri 2016, 13—14.) Velvoite ei kuitenkaan tarkoita, että valtuutetun tulisi vaatia AEO-valtuutusta alihankkijoiltaan tai sopimus Kumppaneiltaan (Asiakasneuvontaohje 2015, 36). AEO-valtuutetun tulee muilla tavoin varmistaa ja valvoa, että sopimus Kumppani noudattaa tarvittavia AEO-vaatimuksia (Syri 2016, 14). Tarkoituksena on levittää AEO-tietoutta eteenpäin huolehtimalla, että Kumppanit ovat tietoisia AEO-hankkeesta ja sen vaatimuksista (Yritysneuvonta 2016). AEO-toimijan on sisällytettävä tekemiin-

sä sopimukseen vaarattomuutta ja turvallisuutta koskevia velvoitteita mahdollisuuksien mukaan. Sovittujen turvallisuusvaatimusten noudattamista tulee myös seurata. Sopimukseen sisällytettävät liitteet ovat kuitenkin vain esimerkki niistä monista keinoista, joilla AEO-toimija voi edistää turvallisuutta niissäkin toimitusketjujensa osissa, joista se ei itse ole suoraan vastuussa. (Suuntaviivat 2014, 42—43.)

Ylläpitovelvollisuuksien lisäksi AEO-toimijat lähettävät Tullille AEO-omavalvontaraportin vuosittain 31. maaliskuuta mennessä. Valtuutustyyppistä riippumatta kaikilta vaaditaan sisäisen valvonnan sanallinen raportti, mutta AEOC- ja AEOF-toimijoiden tulee myös jälkikäteisesti tarkastaa määrätty määrä tulli-ilmoituksiaan. AEO-toimijan sisäisen valvonnan sanallinen raportti muistuttaa sisällöltään tiivistettyä AEO-itsearviointikyselyä, ja siihen on tarkoitus kirjata edellisen vuoden aikana ilmenneet muutokset osa-alueittain. AEOC- ja AEOF-toimijat raportoivat tarkastamistaan tulli-ilmoituksista Excel-pohjaiseen taulukkoon. Tarkastettavien ilmoitusten vähimmäismäärä riippuu tehtyjen ilmoitusten vuotuisesta kokonaismäärästä ja toimijan roolista. Esimerkiksi tuojan roolissa olevien yritysten on tarkastettava vuosittain vähintään 5 ja enintään 40 tuonti-ilmoitusta. Viejät tarkastavat vähintään 3 ja enintään 25 vienti-ilmoitusta. Mikäli yritys suorittaa myös passitusta, varastoon panoja tai turvatietojen antamista, myös niitä on tarkastettava. (Tulli 2016a.)

7.2 Tullin seuranta ja uudelleenarviointi

Tulliviranomaisen tehtävänä on valvoa ja seurata, että AEO-toimijan velvollisuudet ja arviointiperusteet täyttyvät. Seurantatoimien toistuvuus ja toteutus vaihtelevat tapauskohtaisesti ja valtuutustyyppistä riippuen. (Suuntaviivat 2014, 79—80.) Tulli suorittaa sekä jatkuvaa että säännöllistä seurantaa. Jatkuvaan seurantaan kuuluvat muun muassa AEO-toimijan ilmoittamiin muutoksiin reagointi ja päivittäisen tulliasioinnin seuranta. Säännöllistä seurantaa ovat yhden — neljän vuoden välein suoritettavat seurantakäynnit, joiden tarve määräytyy joko sovitun aikataulun tai havaitun ajankohtaisen riskin mukaan. Tullivaatimusten noudattamista ja taloudellista vakavaraisuutta seurataan vuosittain. (Asiakasneuvontaohje 2015, 37.)

AEO- ja AEOF-toimijoille suositellaan seurantakäyntiä vähintään kolmen vuoden välein. Alle kolme vuotta vanhoja yrityksiä Tulli seuraa erityisesti ensimmäisen AEO-toimijavuoden aikana. (Suuntaviivat 2014, 80.) Seurantakäynneistä sovitaan aina etukäteen, ja ennen käyntiä AEO-toimija vastaa seurantakyselyyn. Seurantakäynnillä tulliviranomaiset arvioivat vaatimusten täytymisen lisäksi mahdollisten aiempien kehitysalueiden korjautumista sovitun toimintasuunnitelman mukaisesti. (Asiakasneuvontaohje 2015, 37).

On huomioitavaa, että säännöllinen seurantakäynti ei ole sama kuin uudelleenarviointi. Valtuutuksen uudelleenarviointi suoritetaan, mikäli EU:n tullilainsäädäntöön on tehty merkittäviä muutoksia tai jos epäillään, että AEO-toimija ei enää täytä valtuutuksensa edellytyksiä. Esimerkiksi yrityksen muuttunut liiketoiminta voi olla syy arvioida vaatimusten täytyminen uudelleen. Uudelleenarviointi voi koskea kaikkia arviointiperusteita tai vain niitä, joiden oletetaan jääneen täyttymättä. Se voi laajuudesta riippuen olla pelkkä asiakirjatarkastus tai sisältää myös tarkastuskäynnin. Uudelleenarviointiraportti perustuu samanlaiseen menettelyyn kuin alkuperäisenkin arviointiraportti. (Suuntaviivat 2014, 81—82.) Esimerkiksi Yhteisön tullikoodeksin aikana myönnetty AEOC- ja AEOF-valtuutukset on uudelleenarvioitava, koska UTK:ssa uutena edellytyksenä on pätevyyskriteeri. Nämä uudelleenarvioinnit suoritetaan 1.5.2019 mennessä. (Tullikoulu 2016.)

7.3 AEO-valtuutuksen keskeytyminen

AEO-valtuutuksen keskeytyminen tarkoittaa, että toimijalle myönnetty AEO-valtuutus ei ole voimassa tietyinä ajanjaksona. Keskeytyminen voi toteutua sekä tulliviranomaisen että toimijan itsensä aloitteesta. Tulliviranomainen voi keskeyttää valtuutuksen voimassaolon, mikäli edellytysten havaitaan jääneen täyttymättä Tullin seurannan tai muilta viranomaistahoilta saadun tiedon perusteella. (Suuntaviivat 2014, 82—83.)

Toimija voi pyytää keskeytymistä itse, mikäli se ei väliaikaisesti kykene täyttämään velvollisuuksiaan. Sopiva tilanne voi esimerkiksi olla sellainen järjestelmäuudistus, jonka aikana tavaroiden seuraaminen kansainvälisessä toimitusketjussa olisi puutteellista. Keskeytymistä ei saa pyytää vain valtuutuksen kumoutumisen lykkäämiseksi. (Suuntaviivat 2014, 82—83.)

AEO-valtuutus voidaan tulliviranomaisen toimesta keskeyttää heti, mikäli kansalaisten turvallisuus, kansanterveys tai ympäristö ovat tilanteessa uhattuina. Tämä on kuitenkin harvinaista, ja pääsääntöisesti tulliviranomaisen on aina ennalta ilmoitettava havaitsemistaan puutteista ja keskeytymisen uhasta toimijalle. Valtuutetulla on 30 kalenteripäivää aikaa tehdä tarvittavat korjaustoimenpiteet ja vastata Tullille. (Suuntaviivat 2014, 83—84.)

Jos vastine ja toimet eivät ole Tullin mielestä riittäviä, keskeytetään AEO-valtuutuksen voimassaolo 30 kalenteripäiväksi. Keskeytymistä voidaan jatkaa vielä toiset 30 kalenteripäivää. Yhdistetystä valtuutuksesta AEOF voidaan tilannekohtaisesti keskeyttää pelkkä AEOC-osuus, AEOS-osuus tai molemmat. Keskeytetty valtuutus saatetaan takaisin voimaan kun keskeytymisen syy on korjattu. Muussa tapauksessa tulliviranomaisen on pohdittava AEO-valtuutuksen kumoamista. (Suuntaviivat 2014, 83—84.)

7.4 AEO-valtuutuksen kumoaminen

Tulliviranomaisen antama myönteinen päätös kumotaan, mikäli yksi tai useampi päätöksen antamisen edellytyksistä ei enää täyty, tai mikäli päätöksen haltija itse hakee päätöksen kumoamista (UTK 952/2013, 28. artikla). Esimerkiksi vakava tullilainsäädännön rikkomus johtaa AEO-valtuutuksen kumoamiseen. Valtuutuksen kumoaminen lopettaa yrityksen AEO-asiakkuuden. (Tulli 2016h.)

Jos tulliviranomainen kumoaa AEO-valtuutuksen, uutta hakemusta ei saa jättää kolmen vuoden aikana kumoamisesta. Kuten muissakin tulliviranomaisen päätöksissä, myös AEO-valtuutuksen kumoamisessa toimijalla on oikeus tulla kuulluksi ennen lopullista päätöstä ja hakea tarvittaessa muutosta jälkikäteen. (Suuntaviivat 2014, 84.) Mikäli toimija on AEOF-valtuutettu, voidaan tapauksesta riippuen kumota pelkkä AEOC-osuus, AEOS-osuus tai molemmat (Täytäntöönpanoasetus 2015/2447, 34. artikla 3. kohta).

Valtuutetun omasta pyynnöstä kumotun valtuutuksen jälkeen yritys saa hakea AEO-toimijaksi uudelleen välittömästi kun tuntee olevansa siihen valmis, välttämättä kolmen vuoden hakukiellon. Kumoamispyyntömahdollisuutta ei saa hyväksikäyttää tarkoituksena vain välttää tulliviranomaisen kumoamiselta ja siitä seuraavalta hakukielloilta. (Suuntaviivat 2014, 84.)

8 ELINTARVIKEVALMISTAJA OY

Opinnäytetyön toimeksiantaja on suomalainen elintarviketeollisuuden yritys, josta tässä työssä käytetään nimeä Elintarvikevalmistaja Oy. Yritys on osa suurempaa konsernia, mutta toimeksiantaja on teettänyt tämän opinnäytetyön vain oman Y-tunnuksensa alla. Elintarvikevalmistaja Oy:llä on useita kansainvälisiä kauppakumppaneita Euroopan unionin ulkopuolella ja monta toimitusketjuroolia: tuoja, valmistaja ja viejä. Opinnäytetyön aihe on täysin toimeksiantajalähtöinen. Yritys ei ole aiemmin ollut AEO-valtuutettu eikä käynnistänyt AEO-hakuprosessia, mutta asia on kuitenkin ollut hiljaisessa harkinnassa, ja yritys on jo kertaalleen vastaanottanut yritysneuvontaa AEO-asioista. Elintarvikevalmistaja Oy on kiinnostunut yhdistetystä valtuutuksesta AEOF.

9 TUTKIMUKSET

Tämän opinnäytetyön empiriaosio sisältää kaksi tutkimusta. Ensimmäinen on Tullin Yritysneuvonnan haastattelu ja toinen AEO-valtuutuksen hakuvalmiutta kartoittava kenttätutkimus toimeksiantajayrityksessä eli AEO-itsearviointilomakkeen täyttäminen. On kuitenkin huomioitavaa, että jo teoriaosuus itsessään oli eräänlainen tutkimus, sillä sen kokoaminen edellytti lakitekstien tutkintaa, tiedotuksen seurantaa ja osin monimutkaistakin tiedon yhdistelyä. Tässä työssä teoria ei siis ole irrallista aiheen taustoitusta, vaan tärkeässä osassa tutkimusongelmiin vastattaessa.

9.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus oli tyypiltään kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivinen lähestymistapa soveltuu tutkimuksiin, joissa aihetta käsitellään kokonaisvaltaisesti, ja joissa numeeriset mittaukset ovat mahdottomia tai hyödyttömiä. Määrällisten mittausmenetelmien sijaan kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillisiä tutkimusmenetelmiä ovat esimerkiksi haastattelu ja kenttätutkimus. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2015, 135—136, 160—161.) Työssä ei ollut tarkoitus testata mitään tiettyä hypoteesia tai tehdä yhtä oikeaa päätöstä, vaan tutkia mo-

nitahoisesti AEO-käsitettä suhteessa toimeksiantajaan ja lopuksi esittää johdopäätöksiä.

Tutkimusstrategialtaan kyseessä oli tapaustutkimus eli niin sanottu case study, jossa tarkastellaan yksityiskohtaisesti tiettyä yksittäistä tapausta (Hirsjärvi ym. 2015, 134—135). Työ oli toimeksiantajalähtöinen, joten oli tarkoituksenmukaisinta keskittyä erityisesti toimeksiantajan tarpeisiin ja näkökulmaan sen sijaan, että työstä olisi tullut pelkkä yleispätevä ohje. Kvalitatiivisessa tapaustutkimuksessa pyrkimyksenä on tulkinnan kautta ymmärtää jonkin toiminnan merkitys, tässä tapauksessa AEO:n merkitys toimeksiantajalle (Hirsjärvi ym. 2015, 166).

Ensimmäinen tutkimus eli Tullin Yritysneuvonnan haastattelu oli osin strukturoitu, mutta käytännössä se oli luonteeltaan vapaasanainen teemahaastattelu. Strukturoidussa haastattelussa kysymykset on laadittu valmiiksi lomakkeeksi ennen haastattelutilannetta, kun taas teemahaastattelu on kysymysten muodon ja järjestyksen suhteen paljon vapaampi (Hirsjärvi ym. 2015, 208). Haastattelun teemana oli AEO, ja rakenteellisesti siinä noudatettiin Tullin Yritysneuvonnan laatimaa esitystä, johon tässäkin työssä on viitattu nimellä Asiakasneuvontaohje 2016. Kysymyksiä laadittiin ennalta myös toimeksiantajan kanssa. Haastattelun tavoitteena oli kerätä täsmentävää tietoa, jotta työ vastaisi mahdollisimman hyvin toimeksiantajalähtöisiin tutkimusongelmiin. Haastattelu nauhoitettiin, ja siitä oli apua myös teoriaosuuden täydentämisessä.

Toinen tutkimus oli AEO-itsearviointilomakkeen täyttäminen toimeksiantajan hakuvalmiuden selvittämiseksi. Lomake täytettiin yhteistyössä toimeksiantajan edustajien kanssa. Itsearviointilomake sisältää yhteensä 111 kysymystä, joista osa on jaettu alakohtiin (AEO-itsearviointikysely). Lomakkeen toimeksiantajakohtaiseen soveltamiseen hyödynnettiin kvalitatiivista sisällönanalyysiä. Analyysi alkoi aineiston läpikäynnillä, mikä tässä tutkimuksessa tarkoitti lomakkeen kysymyksiin ja aihepiireihin tutustumista. Tämän jälkeen apuna käytettiin joustavia luokittelukategorioita, jotka saivat muuttua tai kehittyä prosessin edetessä ja aineiston keruun aikana. Luokittelu oli väline sisällön hahmottamista varten. (Seitamaa-Hakkarainen 2016.)

Käytännössä sisällönanalyysiä tarvittiin tässä tutkimuksessa kysymysten ja kysymysosioiden jaotteluun toimeksiantajan kannalta sopivalla tavalla, sillä haasteena oli löytää organisaation sisältä oikea henkilö vastaamaan kuhunkin

kysymykseen. Myös lopullista sisältöä analysoitiin johtopäätöksiä varten. Tutkimuksen tavoitteena oli täytetty AEO-itsearviointilomake, joka mahdollistaisi hakuprosessin helpomman käynnistämisen tai huomion kiinnittämisen mahdollisiin kehityskohtiin. Täytetty lomake sisältää liikesalaisuuksia ja salassapidon alaista tietoa, joten sitä tai sen osia ei ole julkaistu tässä opinnäytetyössä.

9.2 Yritysneuvonnan haastattelu

Tullin Yritysneuvonnan haastattelu toteutettiin 31.3.2016 Pasilan virastotalossa. Aikaa oli varattu kaksi tuntia. Haastateltavana asiantuntijana oli Tullin yritysneuvoja Anja Laine. Laine pyydettiin haastateltavaksi tähän tutkimukseen, koska hän oli aiemminkin antanut toimeksiantajalle neuvontaa AEO-asioihin liittyen.

Haastattelun teemana oli AEO, painottuen niin yleisesti kuin toimeksiantaja-kohtaisestikin ajankohtaisiin asioihin, kuten AEO-hankkeen tuomiin etuihin ja velvollisuuksiin, itsearviointikyselyyn, esivalmisteluun ja tullilainsäädännön uudistuksiin. Haastattelun aikana käytiin läpi asiakasneuvontaesitystä, Tullin organisaatorakennetta sekä Unionin tullikoodeksin kuulumisia.

Asiakasneuvontaesitys oli tiivistetty tietopaketti, joka antoi kokonaiskuvan AEO:sta. Esityksen alussa käytiin läpi hankkeen historiaa, tavoitteita ja vastaavuroisen tunnustamisen nykytilaa. Laine näytti esimerkkejä, miten AEO:n avulla voidaan turvata toimitusketjuja. Tämän jälkeen vuorossa oli perusteoriaa AEO:sta valtuutustyypeineen, etuineen ja vaatimuksineen. Myös hakeutumisprosessi käytiin läpi esivalmistelusta alkaen. Laine painotti esivalmistelun tärkeyttä ja antoi käytännön neuvoja tulliviranomaisen näkökulmasta. Esityksen loppuun oli vielä asiaa valtuutuksen ylläpidosta sekä tilastokatsaus EU:n ja Suomen AEO-toimijoista. Laine esitteli erikseen vielä UTK:n tuomat muutokset AEO:n osalta. Ennalta valmistellut kysymykset oli järjestelty asiakasneuvontaesityksen diasivujen mukaisesti, sillä esitysmateriaali oli ollut tutustuttavissa jo ennakkoon. Uusia kysymyksiä syntyi kuitenkin myös paikan päällä.

Haastattelu oli keskustelevalta, ja nauhoitettua materiaalia oli noin kaksi tuntia, joten tämän opinnäytetyön liitteenä ei ole listaa haastattelussa esitetyistä kysymyksistä tai vastauksista. Haastattelun tietoantia on kuitenkin käytetty tässä opinnäytetyössä niin teoriatiedon täydentämiseen kuin tutkimusongelmien rat-

kaisuihinkin. Muutama itsearviointikyselyyn liittyvä yksityiskohtainen kysymys ohjattiin Tullin AEO-toimipisteen neuvovaan sähköpostiosoitteeseen aeo@tulli.fi.

9.3 Toimeksiantajan AEO-itsearviointi

Tutkimus aloitettiin valmistelevilla toimenpiteillä maaliskuun 2016 alkupuolella. Itsearviointilomakkeen kysymykset luokiteltiin sisällönanalyysin avulla eri kategorioihin sen perusteella, mille osastolle kysymys osoitettaisiin. Lomakkeessa kysymykset on jo valmiiksi jaettu aihepiireittäin, mutta valmis jaottelu ei sellaisenaan ole käyttökelpoinen kaikissa organisaatioissa. Tässä tutkimuksessa kysymykset luokiteltiin alustavasti seuraaviin kategorioihin: turvallisuus, laatu, IT, henkilöstöhallinto, talous, tuotanto ja logistiikka.

Logistiikka jaettiin aluksi kahteen osaan, sillä osa kysymyksistä liittyi enemmän tullausasioihin ja muuhun logistiikan toimihenkilöpuoleen, kun taas kysymykset aihepiireissä 5.4. Rahtiyksiköt, 5.7. Saapuvat tavarat, 5.8. Tavaroiden varastointi ja 5.10. Tavaroiden lastaus olivat selvästi käytännönläheisempiä. Kysymykset 0.1., 0.2. ja aihepiiri 1.1. Yleiset yritystiedot jätettiin pois tutkimuksesta, sillä etenkin nämä kysymykset sisältäisivät sellaista yksinkertaista mutta elävää tietoa, johon toimeksiantajan kannattaa vastata sitten jos tai kun AEO-hakuprosessi on ajankohtainen.

Kullekin kategorialle eli vastaajalle tehtiin oma Excel-työkirja kysymyksiä ja vastauksia varten. Kuvassa 8 on ruutukaappaus eräästä tutkimuksessa käytetystä vastaustaulukosta. Excel-pohjainen lomake valikoitui käytettäväksi vaihtoehdoksi monipuolisen muokattavuutensa vuoksi, sillä siten samaan tiedostoon sai sisällytettyä niin kysymykset, vastaukset kuin ohjeistuksetkin. Kukin Excel-työkirja koostui kahdesta taulukkovälilehdestä: Kysymykset ja Täsmennykset. Kysymykset -taulukko sisälsi vastaajalle osoitetut kysymykset alkupe- räisine kysymysnumeroineen. Kysymysten mahdollisia alakysymyksiä, kuten a, b ja c, kohdeltiin itsenäisinä kysymyksinä omine vastausruutuineen. Kysymysten vieressä oli sarakkeet vastauksille ja mahdollisille vastaajan huomautuksille. Vastaajan huomautukset -sarakkeen tarkoituksena oli välttää esimerkiksi epäröinnin tai kommenttien sekoittuminen annettuihin vastauksiin. Huo-

mautuksella voi esimerkiksi ehdottaa tilalle toista vastaajaa tai ilmaista epävarmuutensa kysymyksen oikeasta tulkinnasta.

AEO-ITSEARVIOINTIKYSELY		TEEMA: 5.1. Itsearviointi (Vaarattomuus ja turvallisuus)	
KYSYMYS NRO.	KYSYMYS	VASTAUS	VASTAAJAN HUOMAUTUKSET
5.1.1. a)	a) Oletteko tehneet riski- ja uhka-arvion yrityksessänne? Kyllä/Ei. Kuinka usein kyseisiä asiakirjoja tarkastellaan ja päivitetään?		
5.1.1. b)	b) Onko kutakin toimipaikkaa (soveltuvin osin) varten turvasuunnitelma? Kyllä/Ei. Kuinka usein kyseisiä asiakirjoja tarkastellaan ja päivitetään?		
5.1.2.	Kuvaillaa lyhyesti, millaisia turvariskejä olette havainneet (yrityksessänne tai liiketoiminnassanne asiakkaiden, toimittajien ja ulkoisten palveluntarjoajien kanssa) AEO-turvallisuusvaatimuksissa*?		
5.1.3.	Kuinka turvatoimenpiteet pannaan täytäntöön yrityksessänne ja miten niitä koordinoidaan? Kuka on niistä vastuussa?		
5.1.4.	Jos yrityksellänne on useita toimitiloja, ovatko turvatoimenpiteet yhdenmukaiset niissä kaikissa? Kyllä/Ei.		
5.1.5. a)	a) Onko teillä turvaohjeita? Miten henkilöstönne ja yrityksenne tiloissa vierailevat saavat niistä tiedon?		
5.1.5. b)	b) Onko ne laadittu kirjallisesti (käyttöohjeet, toimintaohjeet, tiedotteet tms.)?		
5.1.6. a)	a) Onko yrityksenne turvallisuus ollut uhattuna viimeisen vuoden aikana? Kyllä/Ei. Jos on, kuvaillaa tapahtumat lyhyesti ja ilmoittakaa, mitä toimenpiteitä on toteutettu		

Kuva 8. Malliksi ruutukaappaus käytössä olleesta vastaustaulukosta

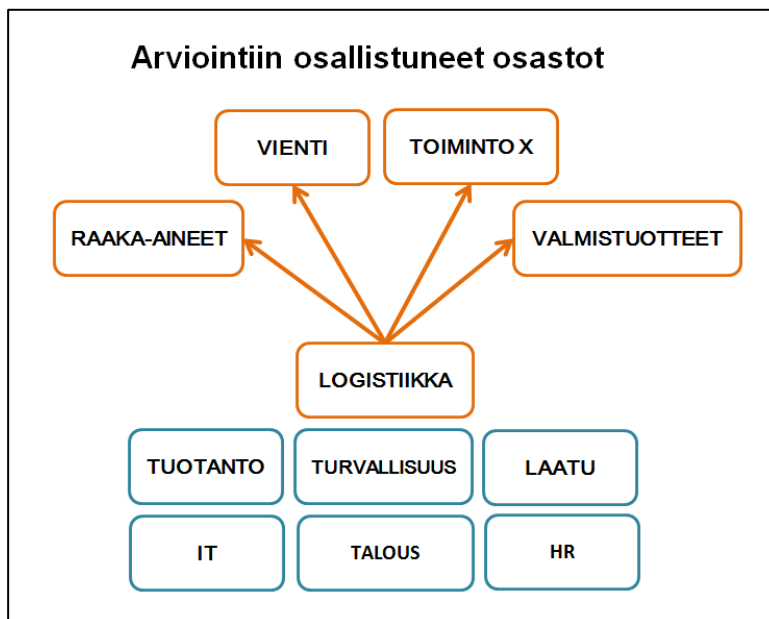
Täsmennykset -taulukossa oli numeroituina kysymyskohtaiset ohjeistukset suoraan Tullin ohjedokumentista *AEO-itsearviointilomakkeen selittävät huomautukset*. Täyttöohjeita on tärkeää seurata joka kysymyksen kohdalla, sillä siellä voi olla jopa lisää kysymyksiä ja tarkastelunäkökulmia. Siksi oli käytännöllisintä poimia ohjeesta taulukkoon täsmennykset etukäteen kysymyskohtaisesti sen sijaan, että vastaajille olisi annettu selattavaksi koko 42-sivuinen täyttöohje.

Ensimmäinen kysymyskierros aloitettiin 14.3.2016. Excel-työkirjat lähetettiin vastaajille sähköpostitse pienen taustoituksen ja yleisohjeistuksen kera. Ensimmäisenä käytäntönä oli, että vastaajat palauttivat vastauksensa sähköisesti, mutta heille tarjottiin myös mahdollisuus suulliseen haastatteluun. Turvallisuusosasto sekä molemmat logistiikkakategoriat, joilla olikin tämän kierroksen pisimmät taulukot, halusivat antaa vastauksensa mieluummin suullisesti. Haastattelut toteutettiin 29.—30.3.2016. Kullekin haastattelulle varattiin tunti aikaa ja haastattelut nauhoitettiin ajan säästämiseksi. Nauhoitteiden purkamiseen eli vastausten poimimiseen ja muotoiluun kului aikaa noin kolme tuntia

per nauhoite. Litterointi eli sanasanainen puhtaaksikirjoittaminen ei ollut tarkoituksenmukaista, koska nauhoitteet sisälsivät paljon pohdintaa ja keskustelua.

Ensimmäinen vastauskierros päättyi 30.3.2016. Varsinaisesti tämän päivämäärän piti olla lopullinen takaraja, mutta odotettavissa oli, että lomake ei valmistu kerralla. Kysymykset olivat tällöin kolmessa erilaisessa vaiheessa: valmiiksi vastatut kysymykset, täysin kommentoimattomat kysymykset ja uudelleenohjattavat kysymykset. Uudelleenohjattava kysymys tässä tarkoittaa, että kysymys ei saanut vastausta alkuperäiseltä vastaanottajaltaan, mutta siihen reagoitiin, minkä seurauksena se lähetetään toiselle vastaanottajalle. Myös vastaajien tilanne oli jaoteltavissa: täysin vastanneet osastot, vastamattomat osastot ja keskeneräiset osastot. Keskeneräisyys johtui useimmiten siitä, että osastolle oli tulossa uudelleenohjautuvia kysymyksiä tai tarkennuksia.

Seuraava toimenpide oli päivittää Excel-työkirjoja uudelleenohjattavilla kysymyksillä ja lähettää ne vastaajilleen. Aiemmat vastaukset lähetettiin siis ikään kuin täydennyskierrokselle uusille asiantuntijoille. Lisäksi logistiikan osalta vastaajakuntaa laajennettiin, jotta vastaukset kuvaisivat yrityksen logistiikka-toimintaa mahdollisimman monelta taholta. Lisänäkökulmaa tarvittiin raaka-ainetoimituksista, viennistä ja saman Y-tunnuksen alla olevan toiminnon X logistiikasta. Kuvaan 9 on koottu lopulliset mukana olleet tahot. Kaiken kaikkiaan itsearviointikyselyyn otti osaa 13 henkilöä 11:lta osastolta.

Kuva 9. Elintarvikevalmistaja Oy:n AEO-itsearviointikyselyssä mukana olleet osastot ja toiminnot

Vastausten keräys päättyi 29.4.2016. Vastauksista koottiin yksi yhteinen Excel-työkirja useine taulukkovälilehtineen, jotta vastausten käsittely, toimeksiantajalle palauttaminen ja säilytys olisi mahdollisimman yksinkertaista. Kooste-
taulukoon merkittiin myös mahdolliset puutteet ja huomiot. Niiden havaitsemiseksi jokainen vastaus oli käytävä läpi kyselyn täyttöohjeeseen peilaten.

Vastauksia ei voitu siirtää suoraan viralliseen itsearviointilomakkeeseen, koska tämän tutkimuksen aikana ei ollut tarkoitus käynnistää hakuprosessia. Logistiikan osalta eri tahojen vastaukset samoihin kysymyksiin järjesteltiin rinnakkain. Vaihtoehtona olisi ollut koostaa logistiikan vastauksista jo valmiiksi yksi yhteinen vastaus, mutta sillä tavalla monia huomionarvoisia asioita olisi jäänyt pimentoon. Pystyttäessä vertaamaan eri tahojen vastauksia, on mahdollista havaita keskinäisiä eroavaisuuksia toimintatavoissa tai toiminnan luonteessa. Vastausten sulauttaminen yhteen tulee tehdä virallista lomaketta täytettäessä, mutta silloinkin saattaisi olla informatiivista eritellä osastojen toimintatavat.

10 TUTKIMUSTULOKSET

Tämän luvun kappaleessa 10.1 kerrotaan, mikä oli Tullin Yritysneuvonnan haastattelun lopullinen anti tälle opinnäytetyölle. Konkreettisia tuloksia eli kysytyjä haastattelukysymyksiä vastauksineen ei listata, sillä haastattelun toteutus oli keskusteleva, ja lisäksi siitä aiheutuisi ylimääräistä toistoa. Kappaleen tarkoituksena on esittää yhteenveto siitä, miten suoritettua tutkimusta on hyödynnetty tässä työssä.

Kappaleessa 10.2 esitellään Elintarvikevalmistaja Oy:n AEO-itsearviointin numeeriset tulokset sekä analysoidaan tutkimuksen onnistuneisuutta ja jatko-toimenpiteitä. Varsinaiset johtopäätökset ja vastaukset työn tutkimusongelmiin käsitellään luvussa 11.

10.1 Haastattelun tulokset

Tullin yritysneuvonnan haastattelu osoittautui hyödylliseksi, mutta sen merkitys tässä työssä kallistui odotettua enemmän teoriapuolelle. Haastattelu mahdollisti ajankohtaisen tiedon saannin ja aiheesta keskustelun, ja tilanteesta ke-

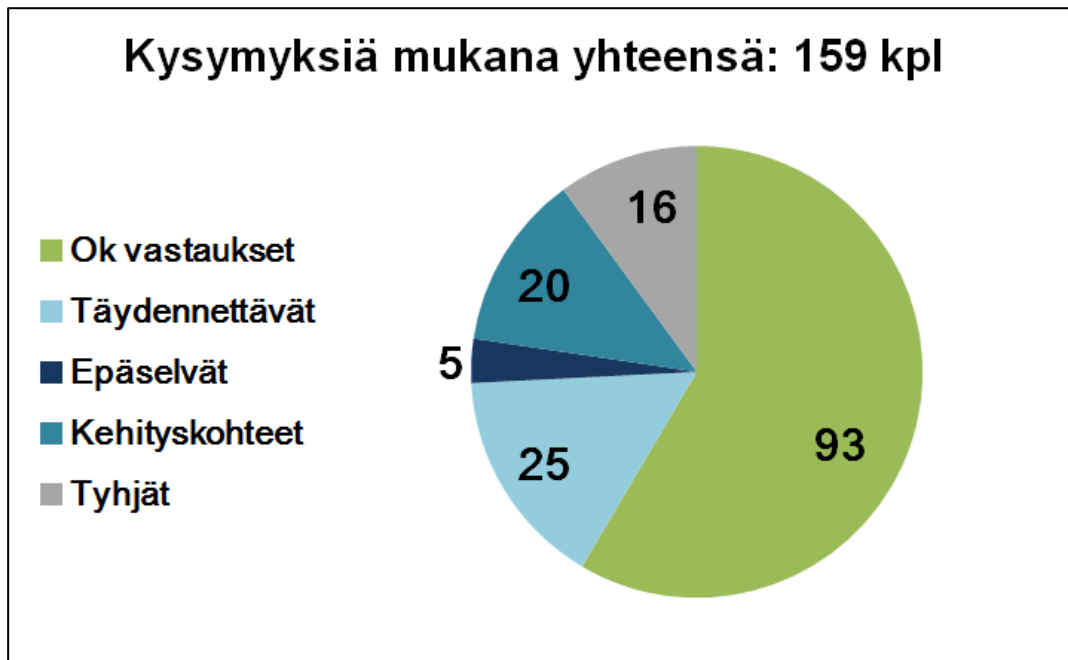
rättyyn materiaaliin on viitattu useassa kohdassa. Viittauksen tunnistaa viite-merkinnästä Yritysneuvonta 2016. Etenkin esivalmistelusta kertovassa kappaleessa 6.2 on käytetty sellaista haastattelusta saatua tietoa, jota ei olisi muualta löytänyt. Pelkkää tekstiaineistoa lukiessa AEO:sta myös muodostuu helposti melko pikkutarkka vaikutelma, mutta haastattelu muutti käsitystä inhimillisempään suuntaan.

Haastattelu vastasi havaittavasti ainakin kahteen tutkimusongelmaan. Nämä ongelmat olivat AEO-valtuutuksen muutokset UTK:ssa sekä toimeksiantajalle paras ajankohta aloittaa hakuprosessi. Tehdyt johtopäätökset esitellään luvussa 11.

AEO-yritysneuvonnan tarkoitus on esitellä yrityksille AEO:ta ja opastaa heitä yleisissä aiheeseen liittyvissä asioissa. Mikäli kysymys oli kovin tapaus- tai yritysکوhtainen, se tuli osoittaa Tullin Lupakeskuksen AEO-toimipisteeseen. Sinne lähetettiin itsearviointikyselyn täyttämiseen ja tulkintaan liittyviä kysymyksiä. Sitä kautta muun muassa selvisi, että Suomessa yrityksen on vastattava tullilainsäädännön noudattamista ja taloudellista vakavaraisuutta koskeviin kysymyksiin ja omatoimisesti arvioitava kysytyjen tulli-ilmoitusten määrät ja arvot. Tulli ei siis täytä niitä hakijan puolesta.

10.2 AEO-itsearviointin tulokset

Itsearviointin tarkoituksena oli selvittää, onko Elintarvikevalmistaja Oy:llä valmiudet hakeutua AEO-toimijaksi, tai mitä asioita pitäisi mahdollisesti huomioida ja korjata ennen hakeutumista. Kaikilta mukana olleilta osastoilta saatiin vastaukset ainakin osaan niille osoitetuista kysymyksistä. Kysymysten ohjaus oikeille vastaanottajilleen oli alkuun oma haasteensa, mutta varmasti haasteellisinta itsearviointinissa olivat itse kysymykset. Helppojen ja käytännönläheisten kysymysten lisäksi lomakkeessa kysytään sellaisia asioita, joita ei ehkä arkityössä tule ajatelleeksi. Toisaalta edes jonkinlainen kannanotto auttaa lähtötilanteen kartoittamisessa. Kysymyksen tunteminen vaikeaksi voi tarkoittaa, että kysymyksen aiheeseen liittyvää käytäntöä ei ole olemassa tai sitä ei vain ole vielä sisäistetty tarpeeksi. Itsearviointin yhtenä päätarkoituksena onkin herättää ajatuksia. Kuvasta 10 on nähtävissä, millaisia erilaatuisia vastauksia tuli ja missä suhteessa niitä esiintyi.

Kuva 10. Suoritetusta itsearviointikyselystä saatujen vastausten laatu ja lukumäärä

Kyselyyn otettiin mukaan alakohtineen yhteensä 159 kysymystä. Vastauksista 93 oli kattavuudeltaan sellaisia, että ne voisi suoraan liittää viralliseen lomakkeeseen. Täydennystä vaativia vastauksia oli 25. Täydennystarve johtui usein siitä, että vastauksessa ei oltu huomattu Täsmennysten esittämiä lisäkysymyksiä, tai vastaavasti niiden noteeraaminen oli vienyt huomion varsinaisesta kysymyksestä. Kehityskohteeksi tulkittavia vastauksia oli 20. Kehityskohde eroaa täydennystarpeesta siten, että vastaus oli laajuudeltaan tarkoituksenmukainen, mutta sisällössä oli jotakin puutteita tai ristiriitaisuuksia AEO:n edellytysten suhteen. Vastauksista 5 nimettiin selvityskohteiksi, koska niissä useampi vastaaja oli kokenut kysymyksen tulkinnan vaikeaksi. Tyhjiä vastauksia oli 16, sillä kaikkia vastauksia ei saatu, tai ne saatettiin jättää tietoisesti avoimiksi odottamaan hakeutumisen ajankohtaisuutta. Tyhjäksi luokiteltiin vain sellainen kysymys, johon ei tullut ainuttakaan näkökantaa, joten niissä voi olla piileviä kehityskohteita. Osioissa 3.7. Tietokonejärjestelmien suojaaminen ja 3.8. Asiakirjojen turvaaminen oli huomattavan monta tyhjää vastausta, joten niistä ei ollut tehtävissä johtopäätöksiä tämän tutkimuksen puitteissa.

Tämän tutkimuksen avulla pystyi kokoamaan Elintarvikevalmistaja Oy:lle esikartoittavan AEO-itsearviointilomakkeen ja tunnistamaan joitakin kehitystarpeita. Puuttuvien ja täydennettävien vastausten osalta kysely tarvitsisi vielä ainakin yhden täydentävän vastauskierroksen ollakseen teoriassa valmis lähetet-

täväksi. Viimeiselle kierrokselle ei tässä opinnäytetyöprosessissa jäänyt aikaa, mutta huomiot on kirjattu ja tästä on helppo jatkaa, mikäli hanketta halutaan viedä eteenpäin. Vastausten pohjalta syntyneet johtopäätökset ja vastaus tutkimusongelmaan esitellään luvun 11 lopussa. Luku 12 sisältää vielä pohdintaa tutkimuksen onnistumisesta ja vaihtoehtoisista toteutustavoista.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

Luvussa esitellään suoritettujen tutkimusten tulosten pohjalta syntyneet johtopäätökset, joiden tarkoituksena on vastata opinnäytetyön alkupuolella kappaleessa 2.1 esitettyihin tutkimusongelmiin. Jokainen tämän luvun kappaleista kertoo johtopäätökset johonkin neljästä tutkimusongelmasta.

Kappaletta 11.1.2, joka käsittelee toimeksiantajakohtaisia AEO-valtuutuksen etuja ja velvoitteita, sekä kappaletta 11.1.4, jossa esitellään itsearviointissa ilmenneet kehityskohteet, on työn julkista versiota varten muokattu Elintarvikevalmistaja Oy:n liikesalaisuuksia kunnioittaen.

11.1.1 AEO Unionin tullikoodeksin myötä

Lähes koko opinnäytetyön teoriaosuus on vastaus otsikon tutkimusongelmaan. Kirjoitushetkellä Unionin tullikoodeksiin siirtyminen oli niin ajankohtaista, että ei ollut kannattavaa tehdä työtä vanhan Yhteisön tullikoodeksin mukaan. Siksi teoriaosuudessa ei myöskään kaikilta osin eritellä, mikä kaikki on uutta ja mikä on pysynyt ennallaan. Uutta ja vanhaa vertaileva näkökulma olisi ollut tarpeen siinä tapauksessa jos toimeksiantajayritys olisi ollut jo entuudestaan AEO-toimija. Elintarvikevalmistaja Oy tulisi kuitenkin alusta alkaen olemaan valtuutettu talouden toimija uutta lainsäädäntöä soveltaen.

UTK on uudistushaluisten talouden toimijoiden puolella. Jotkut yritykset saattavat törmätä tiukentuneisiin ehtoihin, mutta aktiiviset yritykset sen sijaan hyötyvät uusista tehostamis- ja säästömahdollisuuksista. (Deloitte Finland 2015.) UTK:n myötä AEO-valtuutuksen — joka siis aiemmin tunnettiin nimellä AEO-todistus — merkitys korostuu, sillä etuuksia on sekä lisätty että tarkennettu. Vaatimukset sen sijaan ovat säilyneet pääosin ennallaan. Huomattavia uusia vaatimuksia ovat pätevyyskriteeri AEOC-toimijoille ja nimetty turvavastaava

AEOS-toimijoille. Joistakin entisistä suosituksista, kuten itsearviointikyselyn täyttämisestä, on tullut pakollisia.

Uusia etuuksia ovat saaneet erityisesti AEOC-valtuutetut. Useissa Tullin myöntämissä luvissa AEOC-valtuutus on nyt joko edellytys tai huomattava helpotus, kun päällekkäisestä arviointityöstä eri lupien samojen kriteerien osalta on luovuttu. AEOC-valtuutetut voivat hakea myös merkittäviä yleisvakuus- ja vastuuvakuusalennuksia. AEOS-valtuutetut sen sijaan saavat uusia helpotuksia tarkastuksiin, jotka liittyvät yleisilmoituksiin ja väliaikaista varastointia koskeviin ilmoituksiin. Lisäksi viennissä ja jälleenviennissä lähtöä edeltävässä ilmoituksessa AEOS-valtuutetun ei tarvitse mainita niin sanottuja turvatietoja.

Muutosten seuraaminen oli haastavaa, sillä uusia ohjeita, tiedotteita ja päivityksiä ilmestyi Tullin ja Euroopan komission Internet-sivuille kiihtyvällä tahdilla aina opinnäytetyön kirjoitusprosessin loppuun asti. Tiedotus aiheen tiimoilta jatkuu varmasti vielä vuoden 2020 loppuun saakka, kunnes lainsäädäntöä voidaan soveltaa aivan kokonaisuudessaan. UTK:n niin sanotut siirtymäaika- taulut osoittautuivatkin loppuvaiheessa liki mahdottomaksi haasteeksi yritettäessä tehdä mahdollisimman aukotonta ja pitkäikäistä tutkimusta.

11.1.2 Hyödyt ja velvoitteet toimeksiantajalle

AEO-valtuutuksen yleiset hyödyt esiteltiin luvussa 5 ja liitteessä 1, kriteerit kappaleessa 6.2.1 ja ylläpitovelvoitteet kappaleessa 7.1, joten niitä ei ole tarpeen listata uudelleen. Kuten muillakin talouden toimijoilla, Elintarvikevalmistaja Oy:n AEO-valtuutus voisi helpotuksineen nopeuttaa tavaravirtoja. Vakuusalennukset pienentäisivät tavaraan sitoutunutta pääomaa, ja tarkastetut toimintatavat parantaisivat yrityksen sisäisiä prosesseja. Tässä kappaleessa keskitytään toimeksiantajakohtaisiin erityishuomioihin sekä siihen, miten hyödyt ja velvoitteet saattaisivat ilmetä Elintarvikevalmistaja Oy:n toiminnassa.

Elintarvikevalmistaja Oy on harkinnut yhdistettyä AEOF-valtuutusta. Paras valtuutustyyppi viejän ja tuojan roolissa toimivalle yritykselle on yleensä AEOF-valtuutus (Jääskeläinen 2015, 18). Valmistajan roolin kannalta sopivin valtuutustyyppi lienee tapauskohtainen. AEOF-valtuutus on kiistatta monipuolisin, mutta se luonnollisesti vaatii enemmän täytettyjä velvoitteita ja omavalvonta-toimenpiteitä kuin esimerkiksi pelkkä AEOS. Vaarattomuuteen ja turvallisuus-

teen erikoistunut AEOS-valtuutus voisi olla valmistavalle yritykselle hyvä vaihtoehto sellaisenaankin, mikäli tullaustoiminnot eivät ole yrityksessä kovin suuressa roolissa. Elintarvikevalmistaja Oy oli kuitenkin välillisten etujen sijaan kiinnostunut tavaraan sitoutuneen pääoman pienentämisestä, joten AEOC-valtuutuksen vakuusalennukset voisivat olla välitön mahdollisuus siihen. Pelkkää AEOC-valtuutusta tuskin kannattaa hankkia, elleivät siitä koituvat vähäiset edut sitten ole Elintarvikevalmistaja Oy:n kannalta rahallisesti erityisen arvokkaita. AEOC-valtuutuksessa ei edellytetä raskaita vaarattomuus- ja turvallisuusnormeja, mutta se on suunnattu yrityksille, jotka käyttävät usein tullimenettelyjä. Elintarvikevalmistaja Oy on ulkoistanut tullaustoimintonsa.

AEO-valtuutus ei ole yleinen Elintarvikevalmistaja Oy:n toimialalla tai kilpailijoilla. Suomessa ei työn kirjoitushetkellä ole ainuttakaan AEO-valtuutettua elintarviketeollisuuden yritystä. Useimmilla Suomalaisilla elintarvikkeita valmistavilla yrityksillä ei ehkä ole edes sellaisia toimitusketjuja, joissa AEO-valtuutuksesta olisi heille hyötyä. Yrityksen lähimarkkinoiden tunnetuimmilla kilpailijoillakaan ei ole ainakaan julkisesti nähtävissä olevaa AEO-valtuutusta. Elintarvikevalmistaja Oy olisi siis alansa edelläkävijöitä AEO-asioissa.

Vastavuoroisen tunnustamisen hyötyihin Elintarvikevalmistaja Oy:llä voisi nykyisellään olla vähintäänkin pieni mahdollisuus. Hyöty voi ajan saatossa kasvaa merkittäväksikin, mikäli EU:n tavoite laajasta kansainvälisestä tunnustamisesta joskus toteutuu. Kappaleessa 3.2 esiteltiin maita, joissa on käynnissä AEO:ta vastaava hanke. Valitettavasti EU ei ole vielä solminut vastavuoroista tunnustamista koskevaa sopimusta yhdenkään Elintarvikevalmistaja Oy:n päätoimialan kauppakumppanivaltion kanssa. Saman Y-tunnuksen alle kuitenkin kuuluu toiminto X, joka kysyttäessä ilmoitti harjoittavansa tuontia ja vientiä muutaman jo tunnustetun maan kanssa. Ennen päätöksentekoa kannattaa selvittää, kuinka merkittävistä toimitusketjuista näissä on kyse liiketoiminnan kannalta.

Elintarvikevalmistaja Oy harkitsee erään tulliluvan hankkimista, jossa on osittaisia yhtäläisiä edellytyksiä AEOC-valtuutuksen kanssa. Siltä osin AEOC-valtuutetun on siis helpompi hakea kyseistä lupaa ja sama toisin päin. Sillä, hakeeko Elintarvikevalmistaja Oy ensin AEO-valtuutusta vai kyseistä lupaa, ei Laineen (2016) mukaan ole merkitystä, vaan yrityksen kannattaa hakea ensin sitä, kumpaa se ennemmin tarvitsee.

Yritys on ulkoistanut tulliasioidensa hoidon, joten se ei välttämättä saa kaikilta osin irti AEOF-valtuutuksen AEOC-osuuden tuomista eduista. Mutta mikäli yritys päättää joskus kotiuttaa ulkoistamiaan toimintoja, sillä olisi jo kokemusta AEO-valtuutuksen ylläpidosta. Valtuutuksen voimassaolo olisi kuitenkin uudelleenarvioitava vähintäänkin kyseisten kotiuttamismuutosten osalta. Elintarvikkevalmistaja Oy:n kannattaa selvittää, soveltuisivatko AEOC-valtuutuksen tuliyksinkertaistusluvut yrityksen tarpeisiin. Aihetta käsiteltiin AEOC-valtuutuksen etujen kanssa kappaleessa 5.2.

Hyötyjen lisäksi myös rasitteet ovat pääosin samat kuin muillekin yrityksille. Hakuvaiheessa AEO-tason saavuttaminen syö eri yrityksiltä resursseja eri tavoin, riippuen yritysten lähtökohdista. AEO-valtuutetun omavalvontaan ja ylläpitoon ei sisälly kovin raskaita vaatimuksia, kunhan AEO on tarpeeksi integroitu yrityksen toimintaan, jotta saavutettu taso säilyy rutiinilla. Omavalvontaa esiteltiin kappaleessa 7.1. Vastuuhenkilön nimeäminen, vuosittainen omavalvontaraportti ja valtuutukseen vaikuttavien muutosten ilmoittaminen Tullille eivät ole kovin vaativia ylläpitotoimenpiteitä. Vaikutukseltaan suurempia vaatimuksia ovat sopimuskumppaneille asetettavat turvallisuusvelvoitteet sopimuksiin tai niiden liitteiksi, sekä jälkikäteiset tulli-ilmoitusten tarkastamiset. Yrityksellä itsellään ei ole tilastoja teettämistään tulli-ilmoituksista, joten ilmoitusten vaadittua määrää ei tässä yhteydessä voi arvioida. Maksimiluokan mukaan katsottuna tuonnissa se tarkoittaisi noin 40:tä tuonti-ilmoitusta ja viennissä noin 25:tä tarkastettavaa vienti-ilmoitusta vuosittain.

11.1.3 Hakuprosessin optimaalisin aloitusajankohta

Laine Tullin Yritysneuvonnasta (2016) kertoi haastattelussa, että AEO-asiakasneuvonnalle on viime aikoina ollut selvästi kysyntää. Uudistuva lainsäädäntö ja AEO-valtuutuksen merkityksen korostuminen ovat ilmeisesti herättäneet mielenkiintoa yrityksissä. Laineen mukaan on kuitenkin mahdotonta ennustaa, muodostuuko lähitulevaisuudessa sellaista kysyntäpiikkiä, joka ruuhkauttaisi hakuprosesseja.

Tullin lupahakemukset toimitetaan 1.10.2017 alkaen sähköisesti EU:n laajuisen Customs Decisions -järjestelmään. Lupien ja hakemusten harmonisoinnin myötä luvat haetaan ja myönnetään EU:ssa yhdenmukaisin tietosisällöin.

Siirtymäajalla käytössä ovat nyt paperiversiot. (Tullin 2016g.) Tietojen syöttö ja prosessin seuraaminen tulee kenties sähköisenä olemaan helpompaa, mutta tällä hetkellä hakemuksen voi toimittaa joko kirjallisena tai sähköpostitse. Sähköistämistä ei siis kannattane mitenkään erityisesti odottaa tai vältellä.

Tullin Lupakeskus tulee päivittämään ja uudelleenarvioimaan 1.5.2019 mennessä kaikki Yhteisön tullikoodeksin aikana myönnetyt toistaiseksi voimassa olevat luvat uutta lainsäädäntöä vastaaviksi (Tullikoulu 2016). Tulli kuitenkin pyrkii saamaan AEO-valtuutusten uudelleenarvioinnit valmiiksi jo vuoden 2017 loppuun mennessä (Tulli 2016c, 38). Elintarvikevalmistaja Oy:tä tämä ei koske, sillä uudet hakijat tullaan arvioimaan suoraan uusien edellytysten mukaisesti, eikä uudelleenarviointia näin ollen tarvita (Tullikoulu 2016). Mutta tässäkin tapauksessa ei Laineen (2016) mukaan ole mahdollista ennustaa, tuleeko päivitysurakka vaikuttamaan Lupakeskuksen toimintaan erityisen ruuhkauttavasti.

Osa AEO-valtuutuksen uusista eduista tulee käyttöön vaiheittain vasta vuonna 2019 — 2020, kun niille tarkoitetut tietojärjestelmät valmistuvat (Tulli 2016j). Mikäli yrityksen ainut motiivi AEO-valtuutuksen suhteen ovat niin sanotut yksinoikeusluvut yksinkertaistettuihin menettelyihin, kuten keskitetty tulliselvitys, kannattanee hanketta siirtää muutama vuosi eteenpäin ja seurata tiedotusta.

Tärkeimpiä seikkoja parhaimman mahdollisen ajankohdan löytämisessä ovatkin siis Elintarvikevalmistaja Oy:n omat intressit ja oma tilanne. Kuten kappaleessa 6.2 painotettiin, hakijayrityksen on syytä suunnitella, miten hakuprosessi sopii yhteen lähitulevaisuuden kanssa. Hanketta koordinoivan tahon — olkoon se vaikkapa logistiikkaosasto tai monista muistakin yrityksen auditoinneista vastaava laatuosasto — on syytä kartoituttaa kokonaistilanne ylemmältä taholta. Prosessin ajoituksen kannalta kriittisintä on, että sen aikana ei saisi olla tiedossa kappaleessa 6.2 mainittuja muutoksia, joista aiheutuisi prosessin katkeaminen tai pitkittyminen. Yrityksen kannalta ei ole järkevää ajoittaa hakuprosessia myöskään niin, että heti valtuutuksen myöntämisen jälkeen käynnistyisi uudelleenarviointiin johtavia muutoksia. Suuritoisyytensä ja kattavuutensa vuoksi AEO-hakuprosessia ei välttämättä ole suositeltavaa käynnistää samaan aikaan muiden mahdollisten lupa- tai sertifikaattihakemusten kanssa, vaikei se sinänsä este olekaan.

Mikäli suuria muutoksia ei ole tiedossa, kannattaa Elintarvikevalmistaja Oy:n peilata lähitulevaisuuttaan AEO-hakuprosessin prosessikuvauksen kanssa. Kuten Laine kappaleessa 6.2 muistutti, hakijan on hyvä varautua varsinaisen hakuprosessin nopeaankin käynnistymiseen arviointikäynneineen. Hakemusta ei siis kannattane jättää esimerkiksi juuri kesälomasesongin alla tai aikana. Mikäli kesäajan mahdollisen rauhallisuuden haluaa välttämättä hyödyntää, aikataulutuksen on syytä olla hyvä ja onnistua erinomaisesti. Hakemuksen kannalta strategisten henkilöiden on oltava arviointikäynneillä läsnä. Mahdollisten lisätietojen saamisenkin takia henkilöihin olisi hyvä saada yhteyttä. Hakuprosessin kannalta olennaisten henkilöiden poissaolot ja mahdolliset vaihdokset kannattaa muutenkin ottaa huomioon.

Tämä päätöksenteon tueksi tarkoitettu tutkimus valmistuu toukokuussa 2016. Yrityksen on varattava aikaa myös tarvittaviin esivalmisteluihin ennen hakemuksen jättöä. Kesälomakaudella hankkeen edistäminen voi olla katkonaista. Mikäli Elintarvikevalmistaja Oy päättää hakeutua AEO-toimijaksi ja haluaa käynnistää hankkeen mahdollisimman nopeasti mutta sujuvasti, sen kannattaa aloittaa määrätietoinen esivalmistelu alkusyksyn 2016 aikana. Näin hakemuslomakkeen liitteineen voisi olettaa tulevan lähetyksivalmiiksi vuodenvaihteeseen mennessä. Hakemus toimitettaisiin Tullille tammikuussa 2017, ja vajaan viiden kuukauden kuluttua koko hakuprosessi olisi valmis ennen seuraavaa kesälomakautta. Kalenterista katsottuna tammikuut ja elokuut olisivat parhaimpia ajankohtia hakemuksen jättämistä ajatellen, sillä prosessi mahtuisi silloin kesä- ja joululomien ulkopuolelle.

11.1.4 Toimeksiantajan valmiudet AEO-toimijaksi

Elintarvikevalmistaja Oy:n hakuvalmiutta kartoitettiin suorittamalla AEO-itsearviointikysely. Pelkästään tämän tutkimuksen tai AEO-itsearviointikyselyn avulla on kuitenkin käytännössä mahdotonta varmuudella sanoa, myönnettäisiinkö Elintarvikevalmistaja Oy:lle AEO-valtuutus nykyisellään tai tutkimuksessa havaittujen kehityskohteiden korjaamisen myötä. Kyselyn vastauksista voi tehdä vain suuntaa-antavia päätelmiä, puhumattakaan siitä, että tulliviranomaisen silmä on varmasti asiaan harjaantuneempi kuin maallikon. Tästä syystä näissä johtopäätöksissä ei esimerkiksi eritellä poikkeamia ja kehitys-

kohteita, kuten virallisesti olisi tapana, vaan puhutaan pelkästään kehityskohteista, jotka tulisi selvittää ennen hakemuksen jättämistä.

Itämäki kirjoittaa pro gradu -tutkielmassaan (2014, 78) AEO-itsearviointin vastausten tulkitsemisen haasteellisuudesta. Lomakkeeseen annettavat vastaukset ovat tiiviitä ja melko pintapuolisia, joten riskinä on tulkita niitä liian optimistisesti. On mahdollista, että yrityksen toiminnan taso ei todellisuudessa vastakaan AEO:n edellytyksiä, vaikka kysymykseen olisikin vastattu myönteisesti. Vaadittava menetelmä voi olla olemassa, mutta sen pienet puutteet jäävät yritykseltä huomaamatta. Turhan pessimistinen ja ongelmahakuinen tulkinta sen sijaan voi aiheuttaa yrityksessä ylimääräistä sisäistä selvitystyötä.

Tämän tutkimuksen johtopäätöksissä keskityttiin kehityskohteisiin, sillä muilta osin Elintarvikevalmistaja Oy noudattaa hyviä käytäntöjä sillä tarkkuudella, jolla vastaukset olivat tulkittavissa. Elintarvikevalmistaja Oy on varmasti tyypillinen hyvin hoidettu yritys, joka on ensi kertaa selvittämässä soveltuvuuttaan AEO-toimijaksi. Yrityksen toiminta ei nykyisellään vielä täysin vastaa valtuutuksen edellytyksiä, mutta riittänee kun yritys suorittaa esivalmistelun ja päivittää menettelytapansa huomioiden AEO-näkökulman ja toimitusketjujen turvallisuusajattelun. Joitakin yksittäisiä menettelyjä on luotava tai dokumentoitava alusta alkaen. AEO-hanke tulisi vaatimaan resursseja ainakin ajankäytön muodossa ja kenties yksittäisten investointien osalta. Kokonaisvaltaisena ja laaja-alaisena hankkeena AEO olisi myös tehtävä tutuksi koko henkilöstölle, mikäli hakuprosessi päätetään aloittaa. Seuraavissa kappaleissa ovat työn julkisen version tiivistelmät havaituista kehityskohteista.

Tullilainsäädännön noudattamisen kehityskohteet

Elintarvikevalmistaja Oy:ssä ei ole havaittu tullilainsäädännön rikkomuksia, ja yritys pyrkii aina toimimaan lakien ja sääntöjen mukaan. Elintarvikevalmistaja Oy:n tulisi kuitenkin varmuuden vuoksi kehittää tullilainsäädännön noudattamisen laadunvarmistustoimenpiteitä ja luoda ilmoituskanava rikkomusten havaitsemisen varalle. Kaikesta huolellisuudestaan riippumatta yritys voi joutua myös itse rikkomuksen kohteeksi, mikäli esimerkiksi tullimenettelyjen alaisiin tavaroihin kohdistuu varkaus tai havaitaan salakuljetusta. (AEO-itsearviointilomakkeen selittävät huomautukset, 10, 14.)

Turvallisuusvaatimusten kehityskohteet

Yritys on teettänyt vaaditun riski- ja uhka-arvion, ja lisäksi on olemassa jonkinlaisia osastokohtaisia arvioita. Kyseiset asiakirjat tulisi tutkia läpi ja tarpeen mukaan päivittää AEO:n turvallisuusvaatimuksia vastaaviksi. Riski- ja uhka-arvion tulisi kattaa kaikki ne uhkat, jotka vaarantavat yrityksen turvallisen toiminnan kansainvälisessä toimitusketjussa (AEO-itsearviointilomakkeen selittävät huomautukset, 18). Nykyisellään ainakin henkilöstön oppaissa turvallisuusasioissa keskitytään lähinnä onnettomuustilanteisiin ja tapaturmien torjuntaan.

Henkilöstölle ja vierailijoille tulee tiedottaa toimitusketjujen vaarattomuuteen ja turvallisuuteen liittyvistä asioista siinä missä paloturvallisuudestakin. Heidän on myös voitava tehdä ilmoitus mahdollisista havainnoistaan. AEO:n turvallisuusnäkökohdat on kuitenkin tärkeää ajatustasolla erottaa työhyvinvoinnista ja työturvallisuudesta, sillä kyseessä on eri asia. Vaaratilanneilmoitus-lomakkeen käyttöä voisi laajentaa koskemaan myös AEO:n näkökulmaa. Toimitusketjujen turvallisuuden kannalta vaarallisia tilanteita ovat esimerkiksi varastohävikki, vaurioituneet sinetit tai rikkinäiset luvattoman käytön eston välineet (AEO-itsearviointilomakkeen selittävät huomautukset, 20).

Henkilöstöturvallisuuden kehityskohteet

Yrityksen henkilöstöpolitiikkaan tulee sisältyä turvallisuusvaatimuksia. Elintarvikevalmistaja Oy:ssä noudatetaan useita hyviä käytäntöjä. Henkilöstöturvallisuus on yksi vaadittavista kuvauksista. Menettelyjä tulisi täydentää AEO-tasoa vastaaviksi, dokumentoida ja kirjata ne myös yrityksen riski- ja uhka-arvioon. Menettelyissä tulee huomioida riskit liittyen uusiin, siirtyviin ja lähteviin työntekijöihin sekä määräaikaisiin työntekijöihin. Lisäksi koko henkilöstön tulisi saada koulutusta vaarattomuus- ja turvallisuusasioihin liittyen, kuten luvattoman käytön tai tunkeutumisen havaitsemiseen ja kansainvälisen toimitusketjun riskien tunnistamiseen. (AEO-itsearviointilomakkeen selittävät huomautukset, 31—32.)

Fyysisen turvallisuuden kehityskohteet

Kehityskohde koski avainhallintaa. Elintarvikevalmistaja Oy:ssä on hyvät käytännöt, mutta kehityskohteena oli yhtenäistää avainhallinnan menettelyt ja dokumentoida ne, sillä avainhallinta on yksi kiinteistö- ja toimitilaturvallisuuden vaadituista kuvauksista.

Kehityskohde koski yksityisajoneuvojen pysäköintiä. Elintarvikevalmistaja Oy:ssä on valvottu pysäköintialue, jossa on osoitetut paikat erikseen henkilökunnalle ja vierailijoille. Pysäköintikäytäntöjä tulisi kuitenkin laatia AEO:n edellytysten mukaisesti ja tiedottaa niistä nykyistä enemmän.

Rahtiyksikköjen turvallisuuden kehityskohteet

Rahtiyksiköt ovat tärkeässä roolissa toimitusketjun turvallisuudessa. Niiden koskemattomuuden varmistamiseen on kolme eri tapaa: jatkuva valvonta, säilytys turvallisella lukitulla alueella tai yksikön tarkastus ennen käyttöä (AEO-itsearviointilomakkeen selittävät huomautukset 24). Elintarvikevalmistaja Oy tarkastaa itse lastaamansa rahtiyksiköt päällisin puolin, mutta yrityksessä voisi ottaa käyttöön nykyistä järjestelmällisemmän rahtiyksikköjen tarkastuskäytännön. Niin kutsutussa seitsenvaiheisessa tarkastusmenettelyssä tarkastetaan soveltuvien osien rahtiyksikön etuseinä, vasen puoli, oikea puoli, lattia, sisä- ja ulkokatto, sisä- ja ulko-ovet sekä ulkopuoli ja alusta (AEO-itsearviointilomakkeen selittävät huomautukset, 24—25). Tämä käytäntö on kuitenkin vain suositus.

Kaikkien sinetöityjen rahtiyksikköjen sinettien koskemattomuus tulee varmistaa. Elintarvikevalmistaja Oy:ssä tehdään sineteille silmämääräinen tarkastus mahdollisen luvattoman käsittelyn havaitsemiseksi. Sinettien ehjyyden voisi silmämääräisen tarkastuksen lisäksi varmistaa myös kohdistamalla niihin sopivasti fyysistä painetta ja rasietta (AEO-itsearviointilomakkeen selittävät huomautukset, 27).

Tuotannon ja varastoinnin kehityskohteet

Itsearviointien varastointia sekä tuotantoa koskevissa osioissa piti vastata, miten tavaroiden luvaton siirto varastotiloihin estetään, tai millaisilla toimenpiteillä estetään tavaroiden luvaton siirto tuotantoalueelle. Aihe herätti hieman kysymyksiä, ja vastaukset jäivät vajaiksi. Kehityskohteena yrityksen kannattaa tiedostaa tällainen luvattoman siirron teoreettinen mahdollisuus ja selvittää, miten se yrityksen kohdalla voisi ilmetä. Luvattoman siirron estotoimia ovat muun muassa turvalliset varastointiin osoitetut tilat, säännölliset inventoinnit ja tavaroiden ottaminen varastokirjanpitoon mahdollisimman nopeasti (AEO-itsearviointilomakkeen selittävät huomautukset, 28). Monia estotoimia siis varmasti toteutetaan aivan tiedostamattakin.

Tavaroiden lastauksen kehityskohteet

Kehityskohde koski käytäntöjen yhtenäistämistä sekä mukauttamista AEO:n edellytyksiä vastaaviksi. Vastauksissa esiintyi toimintokohtaisia eroja.

Sopimussuhteiden kehityskohteet

Kehityskohde koski sopimuskumppaneille asetettavia vaarattomuus- ja turvallisuusvaatimuksia. Vaatimukset kannattaa yhdenmukaistaa eri toimintojen kesken ja tehdä palveluntarjoajan valinnassa turvallisuusasioista edun sijaan edellytys.

12 LOPPUSANAT

Toimitusketjujen turvallisuusajattelu on 2000-lukua, hyvässä ja pahassa. Siihen on syytä havahtua, olipa AEO-toimija tai ei. Ensi alkuun byrokraattisen kuuluisen AEO:n toimintaperiaate on lopulta varsin looginen: yritys osoittaa luotettavuutensa ja siten vastaanottaa etuja. Edut ovat seurausta siitä, että tulviviranomaisen ei enää tarvitse kohdistaa niin paljoa valvontatoimenpiteitä asianmukaiseksi todistettuun toimintaan. AEO-ideologia leviää, kun tietoisuus lisääntyy sopimusvelvoitteiden kautta tai kun yritykset kiinnostuvat kilpailijoidensa nauttimista etuuksista.

AEO opinnäytetyön aiheena ei todennäköisesti olisi tullut mieleen ilman toimeksiantoa. Työn edetessä AEO:n merkitys ja aiheen ajankohtaisuus kuitenkin yllättivät, sillä Unionin tullikoodeksin käyttöönotto kirjoitusprosessin aikana teki työstä tärkeän mutta samalla haastavan. UTK:ssa AEO-toimijoiden asemaa on vahvistettu entisestään, ja EU on selvästi halunnut jouduttaa kiinnostuneisuutta säätämällä AEO-valtuutetuille muun muassa yksinoikeuksia tiettyihin lupiin, mikä muille toimijoille osoittautuu vastaavasti tiukennuksena.

Käytännön tasolla yrityksen voi kuitenkin olla vaikea laskea AEO-valtuutuksen rahallista hyötyä, etenkin jos sen toimintoja on ulkoistettu, jolloin niin sanotut välittömät lainsäädännölliset edut jäävät vähäisemmiksi. Välillisetkin hyödyt voivat olla asenne- ja toimialakysymys. Logistiikkapalveluyritys voi luontevasti asettaa AEO-valtuutuksen kilpailuvaltikseen, mutta harva valinnee elintarvikkeiden valmistajaa sen turvallisten logistiikkatoimintojen perusteella. Ajatus ei kuitenkaan ole täysin mahdoton tulevaisuudessa. Joten mikäli yritys haluaa hankkia logistiikkatoiminnoilleen turvallisuussertifikaatin, vastaus on AEO.

Hakemuksen esivalmistelu saattaa laaja-alaisuudellaan ja runsaine liitteineen turhauttaa motivoitunuttakin hakijaa. Vaikka esivalmistelun tärkeys onkin kiistaton, hakeutumista valmistelevan yrityksen on hyvä muistaa arviointiprosessia ohjaavat periaatteet, jotka mainittiin kappaleessa 6.4.1. Periaatteissa painottuvat prosessin aikainen oppiminen sekä hakijan ja Tullin välinen yhteistyö. Osapuolet siis kommunikoivat keskenään, joten tyrmäävä päätös ei ilmesty tyhjästä. Tulliviranomaisen tavoitteena ei ole pelotella virheillä, vaan auttaa hakijayritystä kehittämään toimitusketjujen turvallisuutta.

Tässä työssä toimeksiantajan hakukelpoisuutta kartoitettiin AEO-itsearviointikyselyn avulla. Itsearviointilomake on sinänsä käyttökelpoinen työkalu, mutta jälkiviisaana esikartoituksen voisi aloittaa myös toisesta päästä: kuvauksista ja ohjeista. Vaadittujen kuvausten lista on kyselylomakkeeseen verrattuna lyhyt. Lisäksi monet kysymykset liittyvät suoraan johonkin vaadittuun kuvaukseen, joten vastaukset saattaisivat olla täsmällisempiä, mikäli viitattujen dokumenttien olemassa olo ja sisältö selvitettäisiin ensin. Näin voitaisiin välttyä vastausten tulkinnan epävarmuudelta, ja samalla puuttuvat dokumentit paljastuisivat heti.

Alkuperäinen itsearviointilomake on rakenteeltaan melko polveileva. Sen todellista kysymysmäärää lienee liki mahdotonta laskea, mikäli täyttöohjeen pii-

lokysymyksetkin otetaan huomioon. Käyttäjätavallisempi lomake olisi nykyistä pitempi, mutta se esittäisi kaikki vaadittavat kysymykset suoraan. Tätä oivallusta olisi toki voinut soveltaa tutkimusta varten tehdyissä Excel-pohjissa poimimalla piilokysymykset ja tarkastelunäkökulmat varsinaisten kysymysten yhteyteen, mutta työssä käytetty menetelmä oli eräänlainen kompromissi. Kysymykset ja täsmennykset olivat omilla välilehdillään, joten ne olivat helposti selattavissa, mutta kysymysten alkuperäinen muoto säilyi.

Tutkimuksen pohjalta voidaan todeta, että itsearviointikysely toimi ajatusten herättäjänä ja toi esiin selvimmät kehityskohteet. Löytyneiden kehityskohteiden ja vastausten osittaisen vajauden vuoksi lomakkeesta ei kuitenkaan tämän työn puitteissa tullut täysin valmista, vaan kysymyksiä täytyy edelleen ohjata ja täydentää, mikäli se halutaan lähettää. Täytetty itsearviointilomake olisi varmasti ollut työn lopputuloksen ihannetilanne, mutta huomioitaessa itsearvioinnin pohjimmainen käyttötarkoitus eli yrityksen toiminnan nykytilan kartoitus, tavoitteen voidaan katsoa täytyneen: kaikki kysymykset tekivät yhden tai useamman kierroksen, ja toimeksiantaja voi saatujen vastausten sekä kirjattujen huomioiden perusteella tehdä havaintoja ja toteuttaa jatkotoimenpiteitään.

Työn teoriaosuuteen koottiin runsaasti tietoa, jotta hakemista suunnitteleva yritys saisi kokonaisvaltaisen käsityksen, mistä on kyse ja mitä on odotettavissa. Kirjoittajan henkilökohtaisena tavoitteena oli tehdä AEO:sta opinnäytetyö, joka olisi kevyempi kuin lakikirja mutta syvällisempi kuin pelkkä esittelyteksti. Kuten jo aiemminkin työssä mainittiin, lähteiden keruussa ja tulkinnessa oli omat haasteensa lainsäädännön muutosten alla. Osa lähteistä ilmestyi kirjoitusprosessin kannalta valitettavan myöhään, kuten uusi Guidelines -julkaisu ja päivitetty verkkokurssi. Osa lähteistä ehti jo kadota Internetistä, ja osa ilmestyy joskus vuoteen 2020 mennessä. Kootun tiedon oikeellisuuden kannalta heikoimpia lenkkejä ovat erilaiset soveltamis- tai käyttöönottopäivämäärät ja -vuodet, sillä niiden osalta tieto tuntui elävän tai piilevän rivien väleissä.

Valmistavalle teollisuusyritykselle suunnattu näkökulma olisi ollut tervetullutta enemmissä määrin, mutta valmiina sellaista ei ole, ja laajempi soveltaminen olisi edellyttänyt vahvempaa tuntemusta toimeksiantajan käytännöistä ja tarpeista. Lopullinen päätös hakeutumisesta on kuitenkin aina tapauskohtainen, perustuen yrityksen omiin intresseihin ja oletettuun hyötyyn verrattuna kuluihin ja velvoitteisiin. Faktoja voi luetella, mutta päätös syntyy yrityksen sisällä.

LÄHTEET

AEO-itsearviointikysely. Tulli. Saatavissa:

http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/asiakkaana_tullissa/AEO/kiinnostuitko/Itsearviointikysely.pdf [viitattu 28.2.2016].

AEO-itsearviointilomakkeen selittävät huomautukset. Tulli. Saatavissa:

http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/asiakkaana_tullissa/AEO/kiinnostuitko/itsearviointikyselyn_taytto_ohje.pdf [viitattu 6.5.2016].

AEO-todistuksen hakemus- ja liitelomakkeiden täyttöohje. 2013. Tulli.

Saatavissa:

http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/sahkoinenasiointi/lomakkeet/AEO_lomakkeet/a_a_eo_suomeksi/b_aeo_ohje.pdf [viitattu 6.5.2016].

AEO-toimipiste. 2016. Kysymyksiä yksittäisistä itsearvioinninkysymyksistä.

Sähköpostitiedonanto aeo@tulli.fi 6.4.2016.

Alpua, M. 2015. EU:n tullilainsäädännön uudistus — pitkä odotus on päätty-mässä. Suomen Tilintarkastajat 23.9.2015. Saatavissa:

<http://www.suomentilintarkastajat.fi/blogi/st-akatemia/eu-n-tullilainsaadannon-uudistus-pitka-odotus-on-paattymassa> [viitattu 2.5.2016].

Arway, A. G., 2013. Supply chain security: a comprehensive approach. Boca Raton: CRC Press.

Asiakasneuvontaohje. 2015. Tullin asiakaspalvelut. Ei saatavissa.

Asiakasneuvontaohje. 2016. Tullin asiakaspalvelut. Ei saatavissa.

Authorised Economic Operators: Guidelines. 2016. Euroopan komissio.

Saatavissa:

http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/policy_issues/customs_security/aeo_guidelines_en.pdf [viitattu 6.5.2016].

Compendium of authorized economic operator programmes. 2015. World Customs Organization. Saatavissa:

http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/~/_/media/3109C877081E4071B4E2C938317CBA9C.ashx [viitattu 6.5.2016].

Delegoitu asetus 2015/2446. Euroopan komissio. Tehty Brysselissä 28.7.2015. Saatavissa: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/fi/TXT/?uri=CELEX:32015R2446> [viitattu 6.5.2015].

Edwards, F. L. & Goodrich, D. C. 2010. Supply chain security and the need for continuous assessment. Teoksessa Supply chain security: international practices and innovations in moving goods safely and efficiently. Vol. 2, toim. Thomas, A. R., 1—28. Santa Barbara: Praeger.

EY-asetus 648/2005. Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin neuvosto. Tehty Strasbourgissa 13.4.2005. Saatavissa: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:32005R0648> [viitattu 6.5.2016].

Gehani, R. R. & Gehani, G. T. 2010. Innovative global risk management to reinforce supply chain security. Teoksessa Supply chain security: international practices and innovations in moving goods safely and efficiently. Vol. 2, toim. Thomas, A. R., 29—53. Santa Barbara: Praeger.

Helsingin yliopiston avoin yliopisto. Perusasioita oikeustieteestä. Saatavissa: <https://www.avoin.helsinki.fi/oppimateriaalit/oikeustiede/materiaali/osa3.html> [viitattu 18.2.2016].

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2015. Tutki ja kirjoita. 20. painos. Helsinki: Tammi.

Itämäki, J. 2014. Valtuutetun taloudellisen toimijan sudenkuopat. AEO-itsearviointi esimerkkiyrityksessä. Vaasan yliopisto. Teknillinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.

Jääskeläinen, A. 2015. AEO-todistuksen merkitys kasvaa EU:n tullilainsäädännön uudistuksen myötä. Tax & legal view 2/2015, 18—19. Saatavissa: <https://www.kpmg.com/FI/fi/Ajankohtaista/Uutisia-ja-julkaisuja/Asiakaslehdet/Documents/kpmg-tax-legal-view-2-2015.pdf> [viitattu 6.5.2016].

Laine, A. 2016. Yritysneuvonta. Tullin yritysneuvoja Anja Laineen haastattelu Helsingissä 31.3.2016.

Model tax convention on income and on capital: condensed version. 2014. OECD. Saatavissa: <http://www.keepeek.com/Digital-Asset->

Management/oecd/taxation/model-tax-convention-on-income-and-on-capital-condensed-version-2014_mtc_cond-2014-en#page1 [viitattu 6.5.2016].

SAFE Framework of standards to secure and facilitate global trade. 2015.

World Customs Organization. Saatavissa:

http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/~/_/media/2B9F7D493314432BA42BC8498D3B73CB.ashx [viitattu 6.5.2016].

Seitamaa-Hakkarainen, P. Kvalitatiivinen sisällönanalyysi. Saatavissa:

<https://metodix.wordpress.com/2014/05/19/seitamaa-hakkarainen-kvalitatiivinen-sisallon-analyysi/> [viitattu 13.4.2016].

Suuntaviivat: Valtuutetut talouden toimijat. 2014. Euroopan komissio. Versio ei enää saatavissa. [viitattu 2.2.2016].

Syri, M. 2016. AEO-toimijan kuljetusturvallisuus. Kuljetus & Logistiikka 2/2016, 12—14. Saatavissa:

<http://www.yumpu.com/fi/document/fullscreen/55440602/kuljetus-amp-logistiikka-2-2016/12> [viitattu 6.5.2016].

Tilastokeskus. Luonnollinen henkilö. Saatavissa:

http://www.stat.fi/meta/kas/luonnollinen_he.html [viitattu 18.2.2016].

Tulli. 2008a. AEO-hakijalta vaadittavat kuvaukset ja ohjeet. Saatavissa:

http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/asiakkaana_tullissa/AEO/kiinnostuitko/AEO-hakijalta_vaadittavat_kuvaukset_ja_ohjeet.pdf [viitattu 6.5.2016].

Tulli. 2008b. Vähimmäisvaatimukset AEO-todistusta hakevalle yritykselle.

Saatavissa:

http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/asiakkaana_tullissa/AEO/kiinnostuitko/AEOvahimmaisvaatimukset.pdf [viitattu 6.5.2016].

Tulli. 2016a. AEO-omavalvonta. Saatavissa:

http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/asiakkaana_tullissa/AEO/aeo_omavalvonta/index.jsp [viitattu 20.4.2016].

Tulli. 2016b. AEO pähkinänkuoressa. Saatavissa:

http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/asiakkaana_tullissa/AEO/AEO_pahkinankuoressa/index.jsp [viitattu 20.4.2016].

Tulli. 2016c. AEO-toimijapäivä. Saatavissa:

http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/asiakkaana_tullissa/AEO/AEO-asiakastilaisuuksien_aineistot/18042016_aeo_toimijapaiva_aeo_utk.pdf [viitattu 6.5.2016].

Tulli. 2016d. AEO — Valtuutettu talouden toimija. Saatavissa:

http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/asiakkaana_tullissa/AEO/index.jsp [viitattu 20.4.2016].

Tulli. 2016e. Kolme todistusta. Saatavissa:

http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/asiakkaana_tullissa/AEO/kolme_todistusta/index.jsp [viitattu 20.4.2016].

Tulli. 2016f. Lainsäädäntö. Saatavissa:

http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/sahkoinenasiointi/Lainsaadanto_uudistuu/lainsaadanto/index.jsp [viitattu 20.4.2016].

Tulli. 2016g. Luvat -video. Saatavissa:

<https://www.youtube.com/watch?v=WYahI8SoWkl> [viitattu 6.5.2016].

Tulli. 2016h. Miten AEO-toimijaksi hakeudutaan? Saatavissa:

http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/asiakkaana_tullissa/AEO/miten_hakeudutaan/index.jsp [viitattu 20.4.2016].

Tulli. 2016i. MRA-kuulumiset. Saatavissa:

http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/asiakkaana_tullissa/AEO/AEO-asiakastilaisuuksien_aineistot/18042016_aeo_toimijapaiva_mra.pdf [viitattu 6.5.2016].

Tulli. 2016j. Tulli-ilmoitus -video. Saatavissa:

<https://www.youtube.com/watch?v=3M3YbX8otis> [viitattu 6.5.2016].

Tulli. 2016k. Tullilainsäädäntö -video. Saatavissa:

<https://www.youtube.com/watch?v=fo1eg6oSCnk> [viitattu 2.5.2016].

Tulli. 2016l. Yleisvakuusohje. Saatavissa:

http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/sahkoinenasiointi/Lainsaadanto_uudistuu/mika_muuttuu/yleisvakuus_ohje.pdf [viitattu 6.5.2016].

Tullikoulu. 2016. Tullilainsäädäntö uudistuu, mikä muuttuu? Koulutus 27.1.2016. Helsinki.

Tullilainsäädäntö uudistuu — onko organisaatiosi valmis? 2015. Deloitte Finland. Saatavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=KYHwz52gDOE> [viitattu 2.5.2016].

Tullilomake nro 689s-07. Tulli. Saatavissa: http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/sahkoinenasiointi/lomakkeet/AEO_lomakkeet/a_a_eo_suomeksi/l_689s_07.pdf [viitattu 6.5.2016].

Täytäntöönpanoasetus 2015/2447. Euroopan komissio. Tehty Brysselissä 24.11.2015. Saatavissa: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/fi/TXT/?uri=CELEX:32015R2447> [viitattu 6.5.2016].

Unionin tullikoodeksi 952/2013. Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin neuvosto. Tehty Strasbourgissa 9.10.2013. Saatavissa: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:32013R0952> [viitattu 6.5.2016].

WCO in brief. 2016. World Customs Organization. Saatavissa: <http://www.wcoomd.org/en/about-us/what-is-the-wco.aspx> [viitattu 20.4.2016].

AEO-VALTUUTUKSEN ETU	KENELLE
Toimijan tavaravirtojen sujuvoituminen jollain tapaa	Kaikille
Tarkastuksen suorituspaikan ehdottaminen tulliviranomaiselle	Kaikille
Priorisointi tarkastusjonossa ennen valtuuttamattomia toimijoita	Kaikille
Ennakoilmoitus mahdollisista tarkastuksista ennen kuin tavarat on esitettävä tullille, huom. koskee: väliaikaista varastointia sekä tilannetta, jossa tulli-ilmoitus on annettu ennen tavarantoimitusta oletettua esittämistä	Kaikille
Lähentää suhteita tulliin, ja tulliviranomaisen asiantuntijuus on hyödynnettävissä mm. säännöllisillä seurantakäynneillä	Kaikille
Vähemmän sellaisia tullilainsäädännöllisiä tarkastuksia, jotka liittyvät muuhun kuin vaarattomuuteen ja turvallisuuteen	AEOC
Yksinoikeus ns. superyksinkertaistettuihin tullimenettelyihin, kuten keskitetty tulliselvitys	AEOC
Helpompi saada monia Tullin lupia, joissa samoja edellytyksiä AEOC-valtuutuksen kanssa	AEOC
AEOC täyttää yleisvakuusluvan edellytykset; tullivelan yleisvakuus 30 % (eli 70 % vakuusalennus)	AEOC
Vapautus tai huomattava alennus potentiaalisesta tullivelasta eli vastuuvakuudesta	AEOC
Arvonlisäverovelan vakuus 0 % (Suomen kansallinen) tai 30 % (EU)	AEOC
Vähemmän vaarattomuuteen ja turvallisuuteen liittyviä tullilainsäädännöllisiä tarkastuksia.	AEOS
Tarkastushelpotuksia myös yleisilmoituksiin ja väliaikaisen varastoinnin ilmoituksiin	AEOS
Ennakoilmoitus turvallisuuteen liittyvästä fyysisestä tarkastuksesta toimijalle jo ennen kuin tavara on saapunut tai poistunut unionin alueelta	AEOS
Vapautus turvatietojen antamisesta vienti-ilmoituksissa	AEOS
Vastavuoroisen tunnustamisen mahdollisuudet	AEOS
Luotettavan ja turvallisen toimijan imagohyöty	AEOS
Toimitusketjujen riskien huomioinnista ja sisäisten prosessien parantamisesta seuraavat välilliset edut	AEOS